

การศึกษาการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการ
ให้แก่แรงงานภาคเกษตร

โดย

สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

บทคัดย่อ

การศึกษาการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรในครั้งนี้เป็น การศึกษาข้อเท็จจริงในการประกอบอาชีพ ปัญหาของแรงงานภาคเกษตร และความต้องการในการคุ้มครอง แรงงานและสวัสดิการของแรงงานภาคเกษตร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใน 7 ภูมิภาค ของประเทศไทย คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มุกดาหาร อ่างทอง นครปฐม จันทบุรี เพชรบุรี และชุมพร ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2556 ถึงเดือนกันยายน 2556 โดยนำเอาพระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 40 แนวคิดเรื่องสวัสดิการชวนา ของกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแนวคิด กองทุนการออมแห่งชาติ ของกระทรวงการคลัง มาศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน มีสถานะภาพสมรส ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ทำการเกษตรมากกว่า 20 ปี มีที่ดินถือครองระหว่าง 21 - 50 ไร่ มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4 - 6 คนต่อครัวเรือน โดยเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานหรือมีอายุ ระหว่าง 15 - 64 ปี จำนวน 3 - 4 คนต่อครัวเรือน สมาชิกที่เหลือเป็นบุคคลในวัยเรียนหรือเป็นผู้สูงอายุ ทั้งนี้ อาชีพหลักคือ การทำนาปีและนาปรัง โดยมีการเลี้ยงสัตว์ ทำไร่ หรือทำสวนควบคู่ไปกับการทำนา สำหรับ อาชีพรอง คือ การรับจ้างในภาคการเกษตร มีรายได้สุทธิอยู่ที่ 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือน และมี ค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท แรงงานในภาคเกษตรจะทำงานวันละ 7 - 8 ชั่วโมงต่อวัน และมีช่วงว่างงานไม่เกิน 1 เดือน ในส่วนของความช่วยเหลือจากภาครัฐที่แรงงานภาคเกษตรต้องการมากที่สุด 3 ลำดับ คือ การควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในด้านการผลิต การให้ความรู้ พัฒนาฝีมือ และทักษะด้านอาชีพ และการเพิ่มค่าจ้าง/รายได้

แรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่ได้รับสวัสดิการชุมชน/สังคมขั้นพื้นฐาน อาทิ หลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย กองทุนฌาปนกิจ และแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร เป็นต้น สำหรับประกันสังคมมาตรา 40 ระบบสมัครใจนั้น แรงงานภาคเกษตรร้อยละ 59.20 ไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ดังกล่าว สืบเนื่องมาจากขาดการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับ แรงงานภาคเกษตรที่ต้องการเข้าร่วม ต้องการจะจ่ายเงินสมทบรายเดือน เดือนละ 150 บาท โดยได้รับความคุ้มครอง 4 กรณี คือ เจ็บป่วยทุพพลภาพ เสียชีวิต และบำเหน็จชราภาพ สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วม ประกันสังคมมาตรา 40 เนื่องจากเห็นว่าหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าใช้ได้ดีอยู่แล้ว และบางส่วนก็ได้ทำ ประกันชีวิตไว้กับภาคเอกชนในส่วนของ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชวนา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.80 ไม่ต้องการเข้าร่วมกองทุนดังกล่าวเนื่องจากการออมทรัพย์กับกองทุนต่างๆและออมกับผู้ประกอบการ เอกชน สำหรับการก่อตั้งกองทุนการออมแห่งชาติกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.80 มีความต้องการเข้าร่วมกองทุน ดังกล่าวเนื่องจากมีผลตอบแทนที่ดี

แรงงานภาคเกษตรมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยมี ค่าเฉลี่ย 4.28 ซึ่งความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ แรงงานภาคเกษตรควรได้รับความคุ้มครอง ในการทำงานจากการใช้เครื่องป้องกันอันตราย ปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีมาเป็นสารชีวภาพ และควรมี

อำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทคู่ค้า สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันสังคมมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 โดยมีความคิดเห็นที่สำคัญ คือ ควรขยายความคุ้มครองระบบประกันสังคมมาตรา 40 ให้เท่ากับมาตรา 33 และเห็นว่า การเข้าร่วมระบบประกันสังคมทำให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรต่อไป ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.92 ซึ่งแรงงานภาคเกษตรเห็นว่าการใช้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า/บัตรทอง/30 บาทรักษาทุกโรค มีความเหมาะสมแล้วและการมีสวัสดิการชุมชนที่หลากหลาย ทำให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิตด้านความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้ แรงงานภาคเกษตรมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 โดยแรงงานภาคเกษตรสามารถดำรงชีพด้วยรายได้จากภาคเกษตรได้ แต่ไม่มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ไม่มีเงินออม และไม่มีสวัสดิการต่างๆ เทียบกับแรงงานในระบบ จึงไม่อยากให้ลูกหลานของตนสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมต่อจากตนเอง และความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน มีระดับความคิดเห็นปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.52 โดยแรงงานภาคเกษตรมีความพอใจในอาชีพของตนเองและจะทำอาชีพเกษตรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งนี้ คือ หน่วยงานราชการควรมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก ในการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อจูงใจให้แรงงานภาคเกษตรมาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งการจัดตั้งสวัสดิการสังคม/ชุมชนใดๆก็ตาม ควรมีการศึกษาเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนกันระหว่างสิทธิประโยชน์ที่มีอยู่แล้วกับสิทธิประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ นอกจากนี้รูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมควรมีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หลักศาสนาของแต่ละชุมชน อีกทั้งต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของแรงงานภาคเกษตร และการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ในปี พ.ศ.2558 นี้ด้วย

คำนำ

การศึกษาการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการสร้างหลักประกันในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตให้กับแรงงานในภาคเกษตร ความต้องการสวัสดิการของรัฐบาลที่จัดให้กับประชาชน อาทิ ระบบประกันสังคมมาตรา 40 กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนสวัสดิการชรา ฯลฯ อีกทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสวัสดิการชุมชน/สังคมที่เกษตรกรได้รับภายในท้องถิ่น โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศจากจังหวัดที่มีประชากรและแรงงานภาคเกษตรมากที่สุดในแต่ละภาค ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มุกดาหาร อ่างทอง นครปฐม จันทบุรี เพชรบุรี และชุมพร จำนวน 400 คน

รายงานผลการศึกษาฉบับนี้จัดทำสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของเกษตรกร ผู้ประกอบการในภาคเกษตร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ อาทิ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ สภาเกษตรกร และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ประสานงานให้คณะผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์รวมทั้งศึกษาดูงานในภาคเกษตรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร เพื่อให้แรงงานเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีหลักประกันและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต สามารถสร้างแรงจูงใจให้แรงงานกลับมาทำงานในภาคเกษตร รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้งานได้อีกต่อไป

ส่วนนโยบายและแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมษายน 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	3
1.4.1 การรวบรวมข้อมูล	3
1.4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	5
2.1 การตรวจสอบเอกสารแนวคิด และทฤษฎี	5
2.1.1 การตรวจสอบเอกสาร	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	9
2.2.1 กฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547	9
2.2.2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน	10
2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ	11
2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 การกำหนดขนาดตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง และ แบบสอบถาม	28
2.3.1 การกำหนดขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง	28
2.3.2 แบบสอบถาม	29
บทที่ 3 ข้อเท็จจริง	31
3.1 การกำหนดขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง	31
3.2 ข้อเท็จจริง	33
3.2.1 ภาคกลาง: จังหวัดอ่างทอง	33
3.2.2 กรุงเทพฯและปริมณฑล: จังหวัดนครปฐม	35
3.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: จังหวัดมุกดาหาร	36
3.2.4 ภาคเหนือ: จังหวัดแม่ฮ่องสอน	37
3.2.5 ภาคตะวันออก: จังหวัดจันทบุรี	39
3.2.6 ภาคใต้: จังหวัดชุมพร	40
3.2.7 ภาคตะวันตก: จังหวัดเพชรบุรี	42
บทที่ 4 ผลการศึกษา	44
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	65
5.1 สรุป	65
5.2 ข้อเสนอแนะ	67
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม	74

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	นโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม	19
2	บัญชีแนบท้ายเงินสะสม	26
3	บัญชีเงินสมทบ	27
4	น้ำหนักคะแนนความคิดเห็น	30
5	การแปลความหมายระดับคะแนนของความคิดเห็น	30
6	จังหวัดที่มีสัดส่วนภาคเกษตรมากที่สุดใน 7 ภาคส่วน	31
7	การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	32
8	ลักษณะทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	45
9	การใช้ที่ดิน	46
10	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	47
11	ข้อมูลโครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร	48
12	ข้อมูลปัญหาแรงงานภาคเกษตร	50
13	สวัสดิการที่แรงงานภาคเกษตรได้รับในพื้นที่	51
14	การได้รับบริการด้านสวัสดิการชุมชน/สังคมในพื้นที่	52
15	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านมาตรฐานแรงงาน	54
16	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับการประกันสังคม	57
17	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน	59
18	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชานาและ กองทุนการออมแห่งชาติ	61
19	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับความสามารถในการหารายได้และ ความมั่นคงของรายได้	63
20	ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านความพึงพอใจในการทำงาน	64

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีแนวทางสำคัญในการให้สิทธิพื้นฐาน และความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันในสังคม ในมาตรา 44 ที่เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับแรงงานนอกระบบว่าควรมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน มีหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นจากการทำงานแล้ว รวมทั้งในมาตรา 84 เรื่องการจัดระบบประกันสังคม การได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ แต่ในปัจจุบันกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเพียงไม่กี่ฉบับ อีกทั้งยังให้ความคุ้มครองเฉพาะกลุ่มแรงงานในระบบเท่านั้นยังไม่ครอบคลุมถึงแรงงานนอกระบบ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติเงินทดแทน เป็นต้น

ปัจจุบันแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานนอกระบบ (Informal Sector) หรือผู้ประกอบ “อาชีพอิสระ” หมายถึง กลุ่มคนที่ทำงานอิสระที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป** เช่น กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กลุ่มแรงงานภาคเกษตรรายย่อย เป็นต้น และ**กลุ่มรับจ้างทั่วไป** เช่น ผู้รับจ้างทำของผู้รับงานไปทำที่บ้าน เกษตรพันธสัญญา แรงงานรับจ้างภาคเกษตรตามฤดูกาล แรงงานในกิจการประมง เป็นต้น จากผลการสำรวจแรงงานนอกระบบในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีจำนวนแรงงานทั้งหมด 39.30 ล้านคน โดยเป็นผู้ทำงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานหรือเรียกว่าแรงงานนอกระบบ 24.60 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 63.00 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด แรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตร จำนวน 15.10 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 61.40 แรงงานกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 จึงไม่ได้รับสิทธิพื้นฐาน และไม่ได้รับความเป็นธรรมในด้านการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการที่เท่าเทียมกับแรงงานในระบบ หรือแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ และยังไม่มีความรู้ที่คุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาโดยเฉพาะที่ส่งผลต่อการมีหลักประกันทางสังคม ตลอดจนยังไม่มีความรู้ในการเข้าสู่ระบบประกันสังคม รวมทั้งกองทุนต่างๆ ที่ภาครัฐกำลังดำเนินการจัดให้ เช่น ประกันสังคมมาตรา 40 กองทุนการออมแห่งชาติ และสวัสดิการชราภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย ยังคงใช้รูปแบบเดียวกับกลุ่มที่มีโอกาสทั่วไป กลไกในการจัดการและให้บริการยังยึดศูนย์กลางที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังกระจายไปไม่ถึงชุมชน/ท้องถิ่น

นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้ให้มีการคุ้มครองแรงงานครอบคลุมถึงแรงงานนอกระบบทั้งหมด เนื่องจากแรงงานนอกระบบยังไม่ได้รับ

การคุ้มครองให้มีหลักประกันที่มั่นคงในชีวิต กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายที่สอดคล้องกันกับรัฐบาลในแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานภาคเกษตร โดยมีนโยบายผลักดันให้มีการพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานภาคเกษตร ซึ่งส่วนนโยบายและแผนพัฒนาเกษตรกรรมและองค์กรเกษตรกร สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) มีส่วนร่วมในแผนปฏิบัติการส่งเสริม คุ้มครอง และพัฒนาแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2555 – 2559 ของกระทรวงแรงงาน นอกจากนี้ สศก.ยังได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นผู้แทนและผู้แทนสำรองในคณะกรรมการบริหารแรงงานนอกระบบแห่งชาติ รวมทั้ง การเข้าร่วมประชุม การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกษตรกร/แรงงานภาคเกษตรด้วย

สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการศึกษา การคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการของแรงงานภาคเกษตร ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของแรงงานภาคเกษตรในเรื่องการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยมีข้อสันนิษฐานว่าแรงงานภาคเกษตรมีความต้องการเรื่องการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการแตกต่างกับแรงงานนอกระบบกลุ่มอื่นๆ เนื่องจากมีสภาพการทำงานและปัญหาในการทำงานที่แตกต่างกัน เช่น ในเรื่องการเข้าสู่ระบบการประกันสังคม และสวัสดิการต่างๆ ที่ควรจะได้รับ รวมทั้ง สวัสดิการที่แรงงานภาคเกษตรได้รับอยู่แล้ว เช่น หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ เป็นต้น โดยผลจากการศึกษาจะทำให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แรงงานภาคเกษตรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงในการประกอบอาชีพ และปัญหาของแรงงานภาคเกษตร
- 2.2 เพื่อศึกษาความต้องการในเรื่องการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการของแรงงานภาคเกษตร

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

- 3.1 ศึกษาในจังหวัดที่มีอัตราส่วนจำนวนแรงงานภาคเกษตรมากที่สุดของแต่ละภาคส่วนของประเทศไทย จำนวน 7 จังหวัด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มุกดาหาร อ่างทอง นครปฐม ชุมพร เพชรบุรี และจันทบุรี
- 3.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยแรงงานภาคเกษตรในจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรมากที่สุดใน 7 ภาคส่วนของประเทศไทย

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การรวบรวมข้อมูล

1.4.1.1 **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามแรงงานภาคเกษตรในจังหวัดที่มีอัตราส่วนจำนวนแรงงานภาคเกษตรต่อประชากรมากที่สุดในแต่ละจังหวัดใน 7 ภาคส่วนของประเทศไทย ซึ่งการกำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างแรงงานภาคเกษตร จะใช้วิธีการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973: 1088) และการวัดความคิดเห็นด้านการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการจะใช้แบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (The Likert Scale)

1.4.1.2 **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงแนวคิด หลักการ และทฤษฎี ตลอดจนกรณีศึกษา และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร บทความทางวิชาการในวารสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมถึงระเบียบกฎหมายหรือหนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงปริมาณแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) ในรูปของการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งเป็นการหาค่าทางสถิติพื้นฐานเพื่อแสดงการกระจายของคำตอบหรือความคิดเห็น และอธิบายลักษณะของข้อมูลเบื้องต้นทุกข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและบรรยายความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตร จำนวน 400 ราย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้เป็นข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร

1.5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 แรงงานภาคเกษตร หมายถึง ประชากรเกษตรหรือเกษตรกรอายุ 15-64 ปี

1.6.2 งานหลัก หมายถึง งานในภาคเกษตรที่แรงงานภาคเกษตรทำเป็นหลัก

1.6.3 งานรอง หมายถึง งานนอกภาคเกษตรที่แรงงานภาคเกษตรทำนอกเหนือจากงานหลักทางการเกษตร

1.6.4 รายได้ หมายถึง รายได้ที่ได้รับการทำงานหลักและงานรอง

1.6.5 สวัสดิการ หมายถึง ผลตอบแทนอื่นๆ ที่ได้รับการทำงาน นอกเหนือจากเงินเดือนหรือรายได้ที่เป็นค่าจ้างแรงงาน เช่น รถรับส่ง อาหารกลางวัน ที่พักอาศัย เป็นต้น

1.6.6 การคุ้มครองแรงงาน หมายถึง การคุ้มครองให้แรงงานภาคเกษตรมีความมั่นคงในการทำงาน หรือการประกอบอาชีพ ทั้งด้านรายได้ ความปลอดภัยในการทำงาน การรวมกลุ่มต่อรอง การฝึกอบรม รวมทั้งการมีกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนทดแทนกรณีประสบอันตรายจากการทำงาน เป็นต้น

1.6.7 การจัดสวัสดิการ หมายถึง การที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในรูปวัสดุ สิ่งของ เงินทุน บริการทางการแพทย์ บริการทางการเกษตร บริการต่างๆ รวมทั้งกองทุนต่างๆ ที่จะทำให้ชีวิตของแรงงานภาคเกษตรมีความมั่นคง ตอบสนองความต้องการได้ทั้งทางกายและทางจิตใจ

1.6.8 สวัสดิการชุมชน หมายถึง สวัสดิการที่คนในชุมชน รวมกลุ่มกันจัดทำเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความมั่นคงในชีวิต และได้รับความสะดวกสบายร่วมกันมากขึ้น เช่น การจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์วันละบาท กองทุนฌาปนกิจ การจัดตั้งศาลาประชาคม การขุดลอกคูคลองหนองบึง เป็นต้น

1.6.9 สวัสดิการสังคม หมายถึง สวัสดิการที่ภาครัฐและเอกชน หรือองค์กรเอกชนจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว หรือกลุ่มบุคคลให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและฐานะทางสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี

2.1.1 การตรวจเอกสาร

กองบรรณาธิการวารสารสารคดี (2555) จากวารสารสารคดี ปีที่ 28 ฉบับที่ 332 ตุลาคม 2555 ได้กล่าวถึงเรื่องความเป็นมาของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือที่เรียกกันว่า “บัตรทอง” หรือ “30 บาทรักษาทุกโรค” ซึ่งเป็นรูปธรรมของโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ต้องการให้คนไทยทุกคนเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีมาตรฐานอย่างเสมอภาคกันโดยที่ภาระค่าใช้จ่ายไม่เป็นอุปสรรคที่จะได้รับสิทธินั้น โครงการนี้ริเริ่มจากอุดมการณ์และการสังสมประสบการณ์ของ นพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในสังคมไทยมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จาก ยุค “สงเคราะห์” ในโครงการสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยด้านการรักษาพยาบาล (สปน.) มาสู่ยุค “สวัสดิการ” ในโครงการสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาล (สปร.) และยุค “สิทธิ” ในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประชาชนเข้ารับบริการสาธารณสุขที่โรงพยาบาลรัฐและสถานอนามัยทั่วประเทศที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือจ่ายเพียงเล็กน้อย โดยในปี 2523 องค์การอนามัยโลก ประกาศนโยบายสุขภาพดีถ้วนหน้าภายในปี 2543 รณรงค์ให้ชาวโลกมีสุขภาพอนามัยดีตามหลัก “สาธารณสุขมูลฐาน” 10 ประการ ได้แก่ การมีน้ำสะอาดใช้ การได้รับปัจจัย 4 การสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็กทารกเจ็บป่วยก็ได้รับการรักษา ฯลฯ ขณะนั้นประเทศไทยมีประชากรราว 45 ล้านคน ร้อยละ 80.00 ยังคงเป็นชาวไร่ชาวนา ในช่วงเวลานี้ นพ.สงวน ได้เป็นกำลังหลักในการผลักดันนโยบายสาธารณสุขมูลฐานและการให้บริการสาธารณสุขเชิงรุกเข้าหาประชาชน จวบจนปัจจุบันระบบประกันสุขภาพของคนไทยแบ่งออกเป็น 3 กองทุนหลักครอบคลุมประชากรราว 62.40 ล้านคน คือ สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ กองทุนประกันสังคม และกองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่รู้จักกันในนาม 30 บาทรักษาทุกโรค หรือบัตรทอง ซึ่งคุ้มครองแรงงานอิสระ แรงงานในภาคเกษตรกรรม คนยากจน จำนวน 47.70 ล้านคน

กระแสนุญ ดอกบัว (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสวัสดิการชานาเกษตรอินทรีย์พื้นที่อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร” เป็นการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชานา ภายใต้ทุนทางสังคม ประเพณี และทรัพยากรดั้งเดิมของชุมชนเป็นหลักมีกลุ่มแรงงานภาคเกษตรจากเครือข่ายข้าวคุณธรรมในอำเภอป่าต้ว 2 กลุ่มเป็นพื้นที่หลัก และอีก 8 กลุ่มในจังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่รอง เริ่มแรกก่อนที่จะนำมาสู่ประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของชานา เมื่อปี 2549 ทางเครือข่ายข้าวคุณธรรมมีการตั้งกองทุนที่เรียกว่าการออมวันละบาทอยู่ก่อนแล้ว เป็นการออมในรูปของเงิน ซึ่งการออมนี้ไม่สามารถเบิกคืนได้ แต่จะนำมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกของกองทุนในกรณี เกิด เจ็บป่วย เสียชีวิต การเข้าเป็นสมาชิกกองทุนออมวันละบาทมีทั้งเป็นผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์และคนทั่วไปที่สนใจ ทุกคนในครอบครัวสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ และด้วยความที่อยากสร้างความแตกต่างและสร้างความเข้มแข็ง

ให้กับกลุ่มองค์กร จึงเกิดเป็นประเด็นที่สมาชิกของเครือข่ายอยากศึกษาร่วมกันถึงรูปแบบของสวัสดิการที่สามารถตอบสนองและเข้าถึงวิถีชีวิตของสมาชิกซึ่งเป็นชาวนาเกือบทั้งหมด ทดลองจัดรูปแบบสวัสดิการที่จัดก่อนหน้านี้ได้แก่ สวัสดิการการเกิด ถ้าสมาชิกคลอดบุตร เด็กเกิดใหม่จะได้เงินรับขวัญบุตร คนละ 700 บาท ส่วนมารดาจะได้รับสวัสดิการคลอดบุตร 300 บาท รวม 1,000 บาท สวัสดิการเจ็บป่วย ถ้าสมาชิกเจ็บป่วยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลจนแพทย์สั่งให้เป็นคนไข้ในจะได้รับสวัสดิการเยี่ยมป่วยคนละ 100 บาท ปีละไม่เกิน 1,000 บาท ส่วนกรณีมารดาที่เจ็บป่วยเนื่องจากการคลอดบุตรจนต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลจะได้รับสวัสดิการเยี่ยมคลอดคนละ 100 บาท (ไม่เกิน 5 คืน) สวัสดิการปลงศพ สมาชิกที่ ออมต่อเมื่อเสียชีวิตลงจะได้รับค่าปลงศพตามอายุการออมโดยเริ่มนับหลังจาก 3 เดือนไปแล้ว ส่วนสวัสดิการด้านอื่นที่เกิดขึ้นจากการออกแบบในระหว่างการทำวิจัย อาทิ สวัสดิการบ้านอายุ (แก่) จะจ่ายเมื่อสมาชิกอายุครบ 65 ปี โดยเริ่มจากการออมครบ 15 ปีขึ้นไป สวัสดิการด้านการขนส่ง มีการทดลองในช่วง ฤดูเก็บเกี่ยวปี 2553 โดยทางเครือข่ายให้บริการรถยนต์ในการขนส่งผลผลิตสำหรับสมาชิกที่ไม่มีรถขนส่งไปจำหน่าย โดยรับผิดชอบค่าน้ำมันรถเอง ถ้าขับไม่เป็นก็อาจจะวานเพื่อนสมาชิกช่วย ซึ่งทำให้ประหยัดค่าขนส่งลงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืช ไม่ว่าจะ เป็น พืช ผักสวนครัว ข้าว สมาชิกนำมาแลกเปลี่ยนกันทำให้ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรื่องเทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ โดยสวัสดิการที่เหมาะสมกับขนาดไม่ใช่เพียงแค่เงินเท่านั้น แต่รวมถึงการเกื้อกูลกัน การแบ่งปันทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถสร้างความเข้มแข็งเพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน แม้ว่าโครงการจะอยู่ระหว่างการดำเนินงานแต่สิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2554) ได้ทำงานวิจัย เรื่อง แนวทางการขยายความคุ้มครองโดยรัฐร่วมจ่ายในประกันสังคมมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 เพื่อศึกษาสวัสดิการที่แรงงานนอกระบบต้องการ และความสามารถในการจ่าย รวมทั้งวิธีการจัดสวัสดิการอย่างยั่งยืนโดยนำสวัสดิการ 5 ด้าน คือ การชดเชยรายได้กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิต บำนาญ และคลอดบุตร มาให้แรงงานนอกระบบเรียงตามลำดับความต้องการ แล้วนำมาจัดเป็น 6 ชุดสิทธิประโยชน์ และนำไปให้กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบระบุความสามารถในการจ่ายเพื่อให้ได้ชุดสิทธิประโยชน์นั้น จากนั้นประเมินว่าแต่ละชุดสิทธิประโยชน์นั้นจะต้องการเงินสมทบเท่าไรถึงจะอยู่ได้ในระยะยาว โดยทำการศึกษาทำการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ อาทิ กลุ่มแท็กซี่ กลุ่มแรงงานภาคเกษตร กลุ่มที่รับงานไปทำที่บ้าน จำนวน 3,093 คน เป็นชาย 1,525 คน หญิง 1,568 คน ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงมีแนวโน้มในการให้ความสำคัญกับลำดับของสิทธิประโยชน์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับการชดเชยรายได้เมื่อต้องนอนโรงพยาบาล 2-3 วันขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคือต้องการเงินบำนาญเมื่อสูงอายุ ลำดับต่อมาคือ เงินเลี้ยงชีพกรณีทุพพลภาพ เงินทดแทนกรณีเสียชีวิต และการช่วยเหลือกรณีคลอดบุตร ในด้านความสามารถในการจ่ายเบี้ยประกัน/เงินสมทบ พบว่า คนส่วนใหญ่จ่ายได้ระหว่าง 50-100 บาทต่อเดือน โดยในกลุ่มแรงงานภาคเกษตรขอจ่ายที่ 50 บาทต่อเดือน แต่ถ้าเป้าหมายของรัฐ คือสร้างระบบสวัสดิการมาคุ้มครองให้กับคนที่ยังไม่มีสวัสดิการ ก็ควรเลือกระบบที่สามารถจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายสมัครเข้ามาร่วมให้มากที่สุด ก็ควรเก็บเบี้ยประกันในอัตราน้อยๆ เช่น เดือนละไม่เกิน

50-100 บาท และต้องมาพิจารณาว่าถ้ามีเงิน 100 บาทต่อเดือนจะเพียงพอสำหรับสิทธิประโยชน์ขนาดไหน ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า ในบรรดาชุดสิทธิประโยชน์ที่ให้กลุ่มแรงงานนอกระบบเลือกนั้น เงินสมทบเดือนละ 100 บาท เพียงพอสำหรับการจัดทำสิทธิประโยชน์ชุดที่ค่อนข้างดี ในด้านความยั่งยืนของโครงการนั้น การศึกษาพบว่า อาศัยการจ่ายเบี้ยสมทบเดือนละ 100 บาท โครงการจะสามารถอยู่ได้ไปอย่างน้อย 30 ปี ทั้งนี้มีเงื่อนไขคือ สัดส่วนของแรงงานนอกระบบที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่าในการขยายประกันสังคมไปสู่แรงงานนอกระบบแบบสมัครใจนี้ รัฐควรรับภาระจ่ายสมทบร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายของโครงการที่ให้ชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐาน (รัฐกับประชาชนจ่ายฝ่ายละ 50 บาท ต่อเดือน) ซึ่งกรณีนี้จะต้องแก้กฎหมายประกันสังคมให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ในระยะยาวกองทุนนี้ถูกออกแบบมาให้อยู่ได้ด้วยตัวเอง แต่ในช่วงเริ่มแรกกองทุนคงต้องพึ่งกองทุนประสังคมใหญ่อยู่บ้างทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ และฐานข้อมูล

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2554) ได้ศึกษาเรื่องการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานภาคเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ในการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานภาคเกษตร ระดับความพึงพอใจของแรงงานภาคเกษตรที่มีต่อสวัสดิการทางสังคมที่รัฐจัดให้ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานภาคเกษตร ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ที่เข้าถึงสวัสดิการของแรงงานภาคเกษตร ได้แก่ โครงการเรียนฟรี 15 ปี การจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การรักษาพยาบาลในหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อาหารเสริมนมโรงเรียน โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการบ้านมั่นคง การได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวแจกฟรี ค่าไฟฟ้าฟรี ค่าโดยสารรถไฟฟรี การอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชรา การจ่าย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจ่ายเบี้ยยังชีพคนพิการ การจัดสรรเงินช่วยเหลือครอบครัวคนพิการ การช่วยเหลือค่าอาหาร ค่าพาหนะ ค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้ตกทุกข์ได้ยากที่ต้องกลับภูมิลำเนา ฯลฯ สำหรับความพึงพอใจในสวัสดิการปรากฏว่าแรงงานภาคเกษตรมีความพึงพอใจทุกสวัสดิการและอยู่ในระดับมาก สำหรับการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานภาคเกษตรโดยใช้สถิติไคสแควร์ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับโครงการกระจายการถือครองที่ดินโดยมอบเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 โครงการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ โครงการดูแลผู้สูงอายุ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับโครงการรักษาฟรี โครงการกระจายการถือครองที่ดินโดยมอบเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง โครงการการฝึกอบรมอาชีพสตรีที่ด้อยโอกาสในศูนย์สงเคราะห์ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับโครงการค่าไฟฟ้าฟรี และโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย น้ำท่วม ภัยแล้ง สมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับโครงการนำที่ดินราชพัสดุให้แรงงานภาคเกษตรเช่าทำการเกษตร การครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมีความสัมพันธ์กับโครงการการรักษาพยาบาลในหลักประกันสุขภาพและโครงการจ่ายเบี้ยสูงอายุ โดยเพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของแรงงานภาคเกษตร ดังนั้น ควรมีการวางแผนจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานภาคเกษตร โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน การประชาสัมพันธ์ในด้านข้อมูลข่าวสารรวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่แรงงานภาคเกษตรพึงได้รับให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร (2553) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการแก่แรงงานภาคเกษตร เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการของ อปท. ในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร ซึ่งได้ทำการศึกษาใน 6 จังหวัดที่มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และแรงงานภาคเกษตรผู้ถือครองทำการเกษตรมากที่สุดในแต่ละภาค ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุพรรณบุรี นครศรีธรรมราช ชุมพร เชียงใหม่ และเชียงราย รวมทั้งสิ้น 278 แห่ง พบว่า การดำเนินงานของ อบต. ด้านการคุ้มครองแรงงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยงานของ อบต. ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพของแรงงานภาคเกษตรมากที่สุด โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับแรงงานโดยตรง คือ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแรงงานนั้นอยู่ในระดับน้อย ส่วนการจัดสวัสดิการสังคมของ อบต. จากจำนวนสวัสดิการที่มีการจัดให้แก่แรงงานภาคเกษตร 22 ประเภท พบว่าสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการที่มีการจัดให้แก่แรงงานภาคเกษตรมากที่สุด หรือร้อยละ 96.76 รองลงมาได้แก่ การสร้างถนนเพื่อการขนส่งสินค้าเกษตร แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย และการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพเกษตรกร สำหรับปัญหาในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการที่พบในการศึกษาคั้งนี้คือ ไม่มีข้อบังคับให้ อบต. ดำเนินการช่วยเหลือแรงงานภาคเกษตรในเรื่องการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการโดยตรง มาตรา 67 เกี่ยวกับหน้าที่ของ อบต. นั้นระบุเพียงการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพซึ่งเป็นหน้าที่ ที่อบต. จะทำหรือไม่ทำได้ และยังขาดการประสานงานหรือการดำเนินการให้ความรู้ในเรื่องการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ กระทรวงแรงงาน รวมทั้งการจัดทำทะเบียนแรงงานภาคเกษตรในพื้นที่ เพื่อจะได้สำรวจเกี่ยวกับความต้องการในการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้ตรงกับความต้องการของแรงงานภาคเกษตร อีกทั้ง อบต. ส่วนใหญ่ขาดงบประมาณและกำลังคนที่มีความรู้ในการดำเนินการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้ คือ ควรมีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ อบต. ให้ครอบคลุมการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2545) ได้จัดทำโครงการศึกษานโยบายแรงงานภาคเกษตรร่วมกับบริษัทเอ็กเซลเลนท์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด ทำการสำรวจสภาพการจ้างงาน และสวัสดิการแรงงานภาคเกษตร โดยการสัมภาษณ์แรงงานรับจ้างภาคเกษตรและผู้ประกอบการ จำนวน 391 คน พบว่าแรงงานภาคเกษตร และแรงงานรับจ้างภาคเกษตรในส่วนที่จ้างประจำ ส่วนใหญ่จะทำงานตลอด 7 วันใน 1 สัปดาห์ และแรงงานรับจ้างเพียงร้อยละ 30 ที่มีวันหยุดประจำสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ มีระยะเวลาทำงานต่อเนื่องต่ำกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน โดยแรงงานรับจ้างภาคเกษตรลาหยุดเนื่องจากการเจ็บป่วยจากการทำงานประมาณร้อยละ 40 จะไม่ได้รับเงินชดเชย ส่วนสวัสดิการที่แรงงานรับจ้างภาคเกษตรส่วนใหญ่ได้รับ ได้แก่ น้ำดื่ม ห้องน้ำ ที่พัก และยารักษาโรค ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน แต่เป็นไปตามความเหมาะสมของสังคมในชนบท และแรงงานรับจ้างกว่าครึ่งหนึ่งทำงานในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายซึ่งไม่ได้มาตรฐานและไม่นิยมนำมาใช้สะท้อนถึงการไม่ทราบ

ถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวแรงงานภาคเกษตรเองในระยะยาว และยังพบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่ให้แรงงานภาคเกษตรทำงานล่วงเวลาโดยไม่ได้จ่ายค่าจ้างงานล่วงเวลาให้ และมีสถานประกอบการเพียงครั้งหนึ่ง ที่จ่ายเงินชดเชยให้กรณีแรงงานสตรีลาคลอดและจ่ายค่ารักษาพยาบาลกรณีลูกจ้างประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีนโยบายคุ้มครองแรงงานภาคเกษตร โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรรับผิดชอบในการออกนโยบาย กลยุทธ์ และมาตรการให้คำปรึกษาและสนับสนุนข้อมูลด้านแรงงานภาคเกษตรร่วมกับกระทรวงแรงงาน นอกจากนี้ ควรมีนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานภาคเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ของแรงงานภาคเกษตรผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล นโยบายสร้างงานเพื่อรองรับแรงงานภาคเกษตรในช่วงว่างงานตามฤดูกาล โดยภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นนอกฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทาน สนับสนุนการสร้างกระบวนการผลิตที่เชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตและภาคการค้า ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในภาคเกษตร

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 กฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547

ความหมาย ในกฎกระทรวงนี้ “งานเกษตรกรรม” หมายความว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ การทำนาเกลือสมุทร และการประมงที่มีใช้การประมงทะเล และกำหนดให้ความคุ้มครองลูกจ้างในงานเกษตรกรรมที่มีได้จ้างลูกจ้างตลอดปีและมีได้ให้ลูกจ้างทำงานในลักษณะที่เป็นงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากงานดังกล่าว

สาระสำคัญ กฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 กำหนดการคุ้มครองลูกจ้างในงานเกษตรกรรม ดังนี้

- 1) ห้ามนายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันการทำงานหรือเงินประกันความเสียหายในการทำงานจากลูกจ้างเว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานที่ทำนั้นลูกจ้างต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินของนายจ้าง
- 2) ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชาย หญิง เท่าเทียมกันในการจ้างงาน เช่น กำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด เว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้
- 3) ห้ามนายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกินทางเพศลูกจ้างหญิงหรือเด็ก
- 4) ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างทำงาน ยก แบก หาม ทุบ ลาก หรือเข็นของหนักเกินอัตราน้ำหนักตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 5) ห้ามนายจ้างจ่ายค่าจ้างของลูกจ้างเด็กให้แก่บุคคลอื่น ห้ามเรียกหรือรับเงินประกันจากลูกจ้างเด็กและห้ามนำเงินหรือประโยชน์ตอบแทนใดๆ ที่จ่ายล่วงหน้าก่อนมีการจ้าง ขณะแรกจ้างหรือก่อนถึงงวดการจ่ายค่าจ้างในแต่ละคราวมาหักค่าจ้างซึ่งต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเด็ก

6) ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นลูกจ้าง นายจ้างอาจให้เด็กอายุตั้งแต่ 13 ปีบริบูรณ์ทำงานในช่วงระยะเวลาโรงเรียนปิดภาคเรียนหรือนอกเวลาเรียนได้เฉพาะงานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือเป็นงานที่ไม่ขัดต่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็ก ทั้งนี้ โดยได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กนั้น

7) นายจ้างจัดให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มโดยมีปริมาณเพียงพอแก่ลูกจ้าง กรณีลูกจ้างพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง นายจ้างต้องจัดหาที่พักอาศัยที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัยให้แก่ลูกจ้าง และให้นายจ้างจัดสวัสดิการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้างตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

8) กรณีนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงลูกจ้างมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน ในท้องที่ที่ลูกจ้างทำงานอยู่หรือที่นายจ้างมีภูมิลำเนาอยู่ก็ได้

9) กรณีที่นายจ้าง ลูกจ้าง หรือทายาทโดยชอบธรรมของลูกจ้าง ซึ่งถึงแก่ความตายและไม่พอใจคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงาน ให้นำคดีไปสู่ศาลแรงงาน

2.2.2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน

ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานหลายฉบับที่กำหนดแนวทางปฏิบัติของนายจ้าง และสิทธิของผู้ใช้แรงงาน ได้แก่

2.2.2.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 คือกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการใช้แรงงานและการจ่ายค่าตอบแทนในการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกจ้างได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการตามสมควร

2.2.2.2 พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 กำหนดให้นายจ้างมีหน้าที่จัดดูแลสถานประกอบกิจการ และลูกจ้างให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของลูกจ้างมิให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย และให้ลูกจ้างมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับนายจ้างในการดำเนินการและส่งเสริมด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

2.2.2.3 พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 33, 39 และ 40 ลูกจ้างในปัจจุบันเข้าใจว่าเป็นตัวเลขที่เรียกผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม 2533 แต่เข้าใจแตกต่างกัน เพราะ 33, 39 และ 40 เป็นการแบ่งชนิดของผู้ประกันตนไว้ และแบ่งการได้รับสิทธิประโยชน์ไว้แตกต่างกัน ดังนั้น ลูกจ้างทั้ง 3 ประเภท จะได้รับสิทธิแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานภาคเกษตร ได้แก่

มาตรา 40 หมายถึงประชาชนทั่วไป ที่ประสงค์จะประกันตนตามมาตรา 40 ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 นี้ไม่ได้เป็นลูกจ้างเป็นประชาชนที่ทำงานอิสระ แต่ประสงค์จะเข้าอยู่ในการคุ้มครองของพระราชบัญญัติประกันสังคม 2553 โดยให้สำนักงานประกันสังคมขยายความคุ้มครองประกันสังคมตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งผู้ประกันตนตามมาตรา 40 จะได้รับความคุ้มครอง 4 กรณี คือกรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ ตาย และชราภาพ โดยให้มีสิทธิ 2 ทางเลือกคือ

ทางเลือกที่ 1 จ่ายเงินสมทบ 100 บาท/เดือน เงินสมทบที่จ่าย 100 บาทต่อเดือน หรือวันละประมาณ 3 บาท ในระยะแรกรัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนให้ 30 บาทและผู้ประกันตนจ่าย 70 บาท ได้รับสิทธิประโยชน์ 3 กรณี คือ

(1) กรณีเจ็บป่วย นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลตั้งแต่ 2 วันขึ้นไปได้รับเงินชดเชย วันละ 200 บาท ไม่เกิน 20 วันต่อปี

(2) กรณีทุพพลภาพ ได้รับเงินชดเชย 500 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี (เงื่อนไขการได้รับสิทธิคือภายในระยะเวลา 10 เดือน ก่อนทุพพลภาพส่งเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน) ได้รับเงินชดเชย 650 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี (เงื่อนไขการได้รับสิทธิคือภายในระยะเวลา 20 เดือนก่อน ทุพพลภาพส่งเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อย 12 เดือน) ได้รับเงินชดเชย 800 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี (เงื่อนไขการได้รับสิทธิ คือ ภายในระยะเวลา 40 เดือน ก่อนทุพพลภาพส่งเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อย 24 เดือน) และได้รับเงินชดเชย 1,000 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี (เงื่อนไขการได้รับสิทธิ คือ ภายในระยะเวลา 60 เดือน ก่อนทุพพลภาพส่งเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อย 36 เดือน) หากผู้ทุพพลภาพตาย ผู้จัดการศพก็จะได้รับค่าทำศพ 20,000 บาท

(3) กรณีตาย ได้รับค่าทำศพ 20,000 บาท (เงื่อนไขการได้รับสิทธิ คือ ภายในระยะเวลา 12 เดือนก่อนตาย ส่งเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน)

ทางเลือกที่ 2 จ่ายเงินสมทบ 150 บาท/เดือน เงินสมทบที่จ่าย 150 บาทต่อเดือน หรือวันละประมาณ 5 บาท ในระยะแรกรัฐบาลมีนโยบายอุดหนุนให้ 50 บาทและผู้ประกันตนจ่าย 100 บาท ทั้งนี้ ผู้ประกันตนที่ประสงค์รับเงินบำเหน็จชราภาพเพิ่มขึ้นสามารถจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมได้ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท ได้รับสิทธิประโยชน์ 4 กรณี คือ ได้รับสิทธิประโยชน์ 3 กรณีแรกเช่นเดียวกับทางเลือกที่ 1 และได้รับเงินเพิ่มอีก 1 กรณี คือ กรณีชราภาพ ผู้ประกันตนจะได้รับเงินออมคืนเป็นเงินก้อนขั้นต่ำ 50 บาท/เดือน พร้อมดอกผลเมื่ออายุครบ 60 ปี

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ

2.2.3.1 คำจำกัดความแรงงานนอกระบบ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศหรือ ILO ได้ให้คำจำกัดความแรงงานนอกระบบ โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม (ILO, 2002) กล่าวคือ

1. แรงงานในฐานะผู้ประกอบการอิสระ ประกอบด้วยนายจ้าง ผู้จ้างงานตนเอง (Own account operator) และสมาชิกในครอบครัวที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน (Unpaid family worker)

2. แรงงานในฐานะที่เป็นลูกจ้างนอกระบบ ซึ่งอาจทำงานในวิสาหกิจที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ รวมถึงแรงงานที่ไม่มีนายจ้างแน่นอน ซึ่งประกอบไปด้วย แรงงานรับจ้างรายวัน แรงงานรับเหมาช่วงในภาคอุตสาหกรรม แรงงานพันธะสัญญาและแรงงานชั่วคราว แรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part-time worker) ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง และแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะมีคำจำกัดความดังกล่าว แต่จากความหลากหลายของกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกระบบ

ตลอดจนความแตกต่างในด้านขนาดและความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของแต่ละประเทศ จึงทำให้ประเทศต่างๆ มีการให้คำจำกัดความแรงงานนอกระบบที่แตกต่างกันไป

ในประเทศไทยมีการให้คำจำกัดความแรงงานนอกระบบที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้ความหมาย “เศรษฐกิจนอกระบบ” หมายถึง การประกอบอาชีพและธุรกิจซึ่งไม่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐ โดยจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ประกอบด้วย

- 1.1 กลุ่มการผลิต เช่น แรงงานภาคเกษตรรายย่อย แรงงานรับจ้างภาคเกษตร ผู้รับงานมาทำที่บ้าน ผู้รับจ้างรายย่อย ธุรกิจระดับครัวเรือน ธุรกิจชุมชน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ
- 1.2 กลุ่มการค้าและบริการ ได้แก่ หาบเร่แผงลอย การรับซื้อของเก่า
- 1.3 กลุ่มบริการขนส่ง เช่น มอเตอร์ไซค์รับจ้าง รถตุ๋นโดยสาร รถแท็กซี่
- 1.4 กลุ่มกิจกรรมภาคครอบครัว เช่น การทำงานบ้าน การดูแลคนชรา

2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ให้ความหมายแรงงานนอกระบบโดยอ้างอิงกับความหมายของแรงงานในระบบว่า หมายถึง ผู้ที่ทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป แต่การทำงานไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

3. กระทรวงแรงงาน จำแนกแรงงานนอกระบบเป็น 7 กลุ่ม โดยมีแนวคิดเช่นเดียวกับ ILO ประกอบด้วย ผู้รับงานไปทำที่บ้านและผู้รับจ้างทำของ สหกรณ์เครดิตยูเนียน แรงงานภาคเกษตรและชาวประมง คนขับชียนพาหนะรับจ้างนอกระบบ ผู้ประกอบอาชีพอิสระในและนอกภาคเกษตร ลูกจ้างของนายจ้างที่ไม่ได้ทำงานทั้งปี และลูกจ้างทำงานบ้าน

4. สำนักงานประกันสังคมให้ความหมาย “แรงงานนอกระบบ” หมายถึง “ผู้มีการทำงาน มีรายได้ และไม่มีนายจ้าง หรือไม่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายประกันสังคม” โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ (สำนักงานประกันสังคม, 2548) กล่าวคือ

4.1 กลุ่มที่มีการทำงานหรือรับจ้างและมีรายได้ เช่น ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับจ้างทำของ แรงงานรับจ้างตามฤดูกาล (แรงงานภาคเกษตร) แรงงานในกิจการประมง ผู้รับจ้างทำงานบ้าน คนขับรถส่วนตัว

4.2 กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป เช่น คนขับรถรับจ้าง ผู้ทำการเกษตรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเช่า ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม ช่างซ่อมรองเท้า ช่างซ่อมนาฬิกา เจ้าของร้านขายของชำ รวมถึงผู้ประกอบอาชีพอิสระ ระดับวิชาชีพซึ่งมีรายได้สูงด้วย เช่น ทนายความ แพทย์ ทันตแพทย์

จากคำจำกัดความที่หลากหลายเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเป็นเอกภาพทางความคิดต่อกลุ่มแรงงานนอกระบบเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แรงงาน นอกระบบทั้งหมดอาจประกอบอาชีพอยู่ในฐานะที่เป็นได้ทั้ง นายจ้าง ลูกจ้าง และผู้ประกอบอาชีพอิสระ ทั้งนี้หากมองคุณลักษณะร่วมกันของแรงงานนอกระบบทั้งหมดก็จะพบประเด็นที่เหมือนกัน คือ ในด้านเศรษฐกิจแรงงานนอกระบบทั้งหมดล้วนอยู่นอกกฎระเบียบหรือขอบเขตการ

ดำเนินงานของภาครัฐ สิ่งก็ตามมา ก็คือ การไม่ถูกบันทึกอยู่ในระบบทะเบียน (Unregistered) เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลที่เกิดขึ้น ก็คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะขาดโอกาสในด้านต่างๆ อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากระบบสถาบันการเงิน เป็นต้น ในด้านหลักประกันสังคม แรงงานนอกระบบอยู่นอกขอบเขตการให้ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่จะได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเห็นจะมีแต่เพียงหลักประกันสุขภาพขั้นพื้นฐาน (บัตรทอง/30 บาทรักษาทุกโรค) เท่านั้นที่จะได้รับในฐานะประชาชนทั่วไป แต่สำหรับสิทธิในการเข้าสู่ระบบประกันสังคมด้วยตนเองตามกฎหมายประกันสังคมนั้น แม้จะมีการขยายขอบเขตความครอบคลุมสวัสดิการตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ตาม ก็ยังคงพบว่าแรงงานนอกระบบจำนวนน้อยที่เข้าสู่ระบบประกันสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง สืบเนื่องมาจากความครอบคลุมของสิทธิที่จะได้รับมีเพียงการคลอดบุตร ทูพพลภาพ และเสียชีวิตเท่านั้น ยังไม่รวมถึงสิทธิการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยที่แรงงานส่วนใหญ่เห็นว่ามีสำคัญ

2.2.3.2 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แนวทางสำคัญในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแรงงานนอกระบบคือ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงานรวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการณการทำงาน” (มาตรา 44) “ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานมีคุณค่าอย่างเดียวกัน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ” มาตรา 84 (7)

สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีความชัดเจนที่จะให้การคุ้มครองแรงงานนอกระบบให้มีหลักประกันความปลอดภัยในการทำงาน เน้นการสร้าง ความมั่นคงในการดำรงชีวิต และสิทธิในการได้รับสวัสดิการทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในปัจจุบันกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเพียงไม่กี่ฉบับ อีกทั้งยังให้ความคุ้มครองเฉพาะกลุ่มเท่านั้นไม่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบทั้งหมด ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 39 และมาตรา 40 ซึ่งให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่สมัครใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนกับสำนักงานประกันสังคม พระราชบัญญัติคุ้มครองรับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553

(2) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ

อนุสัญญาองค์การระหว่างประเทศ ILO ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันแล้ว มี 15 ฉบับ โดยส่วนใหญ่กฎหมายที่รองรับอนุสัญญาดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานที่เป็นทางการที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคม ยังมีอนุสัญญาอีก 2 ฉบับที่มีความสำคัญต่อแรงงานไทยรวมถึงแรงงานข้ามชาติด้วย ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่เครือข่ายแรงงานเรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้สัตยาบัน คือ อนุสัญญา ILO 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน ปี 2491 และ อนุสัญญา ILO 98 ว่าด้วยการนำสิทธิในการรวมตัวเป็นองค์การและสิทธิในการเจรจาต่อรองไปปฏิบัติ ปี 2496 เนื่องด้วยเป็นอนุสัญญาที่รับรอง

คนงานให้มีสิทธิรวมตัวเพื่อจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของตัวแรงงานเองและนายจ้างเช่นกัน

(3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มุ่งหวังให้สังคมไทยมีความสงบสุขเพิ่มขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรให้การดูแลด้านสุขภาพของประชาชนโดยการลดอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ สร้างรากฐานความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้สาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบปรากฏในยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคมเน้นโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพการเข้าถึงแหล่งทุนปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่จะเป็นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคงยกระดับรายได้ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตตลอดจนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มีแนวทางที่เกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ 2 แนวทางได้แก่

(1) พัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เปิดรับการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและสอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต

(2) สร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง รวมถึงสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยไม่ถูกกีดกันและแบ่งแยก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร พัฒนาคูณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้แรงงานภาคเกษตร สนับสนุนครัวเรือนและองค์กรแรงงานภาคเกษตร ชุมชนและแรงงานภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีแนวทางที่เกี่ยวกับแรงงานนอกระบบคือ ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยไปลงทุนต่างประเทศ และส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการสร้างความร่วมมือในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนรวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ยกย่องระดับทักษะฝีมือแรงงานทักษะด้านภาษา การคุ้มครองดูแลการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศ และคุ้มครองสิทธิประโยชน์แรงงานไทยในต่างประเทศให้ได้รับประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด

(4) แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)

แผนพัฒนาการเกษตรฯ ฉบับที่ 11 เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ที่ครอบคลุมด้านการเกษตร ภาพรวมทั้งหมด ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานภาคเกษตร การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร และการพัฒนาทรัพยากร การเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกำหนดกระบวนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเกษตรสู่การปฏิบัติให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงในพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน ให้มีความเข้าใจในยุทธศาสตร์ การพัฒนาการเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่การให้แรงงานภาคเกษตรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร เป็นฐานสร้างรายได้ให้แผ่นดิน ทั้งนี้สาระสำคัญของแผนพัฒนาการเกษตรฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งมี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานภาคเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร และความมั่นคงอาหาร และ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานภาคเกษตร ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานภาคเกษตร เพื่อให้แรงงานภาคเกษตรมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับความเสี่ยงด้านการผลิต การตลาด และมีการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง ผลักดันให้มีการพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานด้านการเกษตร พัฒนาระบบการคุ้มครองที่ดิน สร้างองค์ความรู้ให้กับแรงงานภาคเกษตรให้เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ สนับสนุนให้ประชาชนทำสวนผักคนเมืองและนำของเหลือใช้ในครัวเรือนหรือชุมชนมาเป็นพลังงานก๊าซชีวภาพ สร้างแรงงานภาคเกษตรรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรทดแทนรุ่นเดิม ส่งเสริมให้องค์กรเกษตรกรและสถาบันมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งอำนวยความสะดวกทางด้านข้อมูล ข่าวสารทั้งด้านการผลิต การตลาด การลงทุน ตลอดจนปรับปรุงกฎ ระเบียบ เพื่อลดปัญหาอุปสรรคในทางการค้าสินค้าเกษตร

(5) นโยบายรัฐบาล

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบและเป็นนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลจะเริ่มดำเนินการในปีแรกคือ

(5.1) การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและผู้ประกอบการเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อและราคาน้ำมันเชื้อเพลิง โดยจัดให้มีบัตรเครดิตพลังงานสำหรับผู้ประกอบอาชีพรับจ้างขนส่งผู้โดยสารสาธารณะในวงเงินที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้จริงต่อเดือน และแก้ไขปัญหาค่าครองชีพโดยการดูแลสินค้าและการมีรายได้เพื่อเพิ่มกำลังซื้อสุทธิของประชาชน

(5.2) ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเพิ่มกำลังซื้อภายในประเทศ สร้างสมดุลและความเข้มแข็งอย่างมีคุณภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจ โดยพักหนี้ครัวเรือนของแรงงานภาคเกษตรรายย่อยและผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท อย่างน้อย 3 ปี และปรับโครงสร้างหนี้สำหรับผู้ที่มีหนี้เกิน

500,000 บาท รวมทั้งจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพและแผนการปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจรเพื่อสร้างโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถใช้หนี้คืน รวมทั้งดำเนินการให้แรงงานมีรายได้เป็นวันละไม่น้อยกว่า 300 บาท และผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีรายได้เดือนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท อย่างสอดคล้องกับผลผลิตภาพและประสิทธิภาพของบุคลากร รวมทั้งมีมาตรการเพื่อลดภาระแก่ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้แรงงานและบุคลากรสามารถดำรงชีพได้อย่างมีศักดิ์ศรีและคุณภาพชีวิตที่ดี และจัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60 - 69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท

(5.3) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุน สนับสนุนสินเชื่อรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมถึงเพิ่มสวัสดิการของรัฐเพื่อเป็นการดูแลสังคมในชุมชน จัดหาแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนโดยเพิ่มเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกแห่งละ 1 ล้านบาท จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีวงเงินเฉลี่ยจังหวัดละ 100 ล้านบาท จัดตั้งกองทุนตั้งตัวได้ในวงเงินประมาณ 1,000 ล้านบาทต่อสถาบันอุดมศึกษาที่ร่วมโครงการ สนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้กู้ยืมเพื่อการสร้างอาชีพ ผนวกกับกลไกของ “หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ” ในสถานศึกษาโดยมุ่งให้เกิดวิสาหกิจนวัตกรรมใหม่ ที่จะเป็นกลไกใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเข้ากองทุนพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นจำนวนเงิน 300,000 บาท 400,000 บาท และ 500,000 บาท ตามลำดับขนาดของหมู่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

(5.4) ยกระดับราคาสินค้าเกษตรและให้แรงงานภาคเกษตรเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพที่เหมาะสม คำนึงถึงกลไกราคาตลาดโลก โดยใช้วิธีบริหารจัดการทางการตลาดและกลไกตลาดซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งผลักดันให้แรงงานภาคเกษตรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน นำระบบรับจํานําสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่แรงงานภาคเกษตร เริ่มต้นจากการรับจํานําช้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกหอมมะลิ ความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 ที่ราคาเกวียนละ 15,000 บาท และ 20,000 บาทตามลำดับ พร้อมทั้งจัดให้มีการเยียวยาความเสียหายของพืชผลจากภัยธรรมชาติให้แก่แรงงานภาคเกษตร การจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนแรงงานภาคเกษตรให้สมบูรณ์ และการออกบัตรเครดิตสำหรับแรงงานภาคเกษตร

(5.5) สนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น โดยสนับสนุนภารกิจของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในการผลิตงานศิลปหัตถกรรมอันทรงคุณค่า เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพแก่ราษฎรผู้ยากไร้ให้สามารถพัฒนาเป็นช่างฝีมือด้านศิลปะที่มีความสามารถสูงและสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ รวมทั้งบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพ ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการ การเข้าถึงแหล่งทุนและ

การตลาด เชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยส่งเสริมให้มีศูนย์กระจายและแสดงสินค้าถาวรในภูมิภาค และเมืองท่องเที่ยวหลักที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการส่งออก

(5.6) พัฒนาระบบประกันสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการบริการอย่างมีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมทั้งบูรณาการสิทธิของผู้ป่วยที่พึงได้รับจากระบบประกันสุขภาพต่างๆ บูรณาการแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ตลอดจนส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและคุ้มค่าต่อการให้บริการมาใช้ให้แพร่หลาย รวมทั้งจัดให้มีมาตรการลดปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพและภาวะทุพโภชนาการที่นำไปสู่การเจ็บป่วยเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคมะเร็ง รวมทั้งการเฝ้าระวังโรคอุบัติใหม่ และมาตรการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจร

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการ

2.2.4.1 ความหมายของสวัสดิการสังคม รัฐสวัสดิการ สังคมสวัสดิการ สวัสดิการถ้วนหน้า ฐานการคุ้มครองทางสังคม

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน การมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ตาม Encyclopedia Britanica หมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าจะโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน ให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและฐานะทางสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

รัฐสวัสดิการ (Welfare State) หมายถึง รัฐชาติหรือสังคมที่มีบทบาทความรับผิดชอบ ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ เช่นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนใน ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิติพัฒน์ นนทปัทมเดช คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

สังคมสวัสดิการ (Welfare Society) หมายถึง การผนึกกำลังจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคมสร้างสรรค์สวัสดิการสังคมขึ้นในหลายรูปแบบ มีการจัดการโดยหลายสถาบัน และสร้างความร่วมมือจากหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสวัสดิการอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม โดยแต่ละรูปแบบและแต่ละสถาบันมีความเป็นอิสระต่อกันภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลของสังคมโดยรวม (การกระจายรายได้ด้วยสังคมสวัสดิการ, สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

สวัสดิการถ้วนหน้า (Welfare for All) หมายถึง สวัสดิการขั้นต่ำที่ทำให้ชีวิตอยู่ได้ สมกับความเป็นมนุษย์ เป็นสวัสดิการที่รัฐมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบทั้งการเงินและการกำหนดกฎระเบียบ เน้นการสร้างระบบการคุ้มครองและป้องกัน (more active) ต้องเป็นแบบถ้วนหน้าจริงๆ เมื่อมีผู้หลุดรอดจากระบบการคุ้มครอง จึงหยิบยื่นการช่วยเหลือแบบให้เปล่า (passive) เป็น targeting ถ้าส่วนที่เป็นถ้วนหน้าดีพอ ส่วนที่เป็น targeting จะมีเพียงเล็กน้อย ระบบสวัสดิการจะมีอยู่ไม่ว่าเศรษฐกิจจะดีหรือแย่ (ดร.วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์, มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย)

ฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) เป็นชุดนโยบายทางสังคมเพื่อบูรณาการการสร้างหลักประกันรายได้และการเข้าถึงบริการทางสังคมสำหรับทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยการป้องกันและเสริมสร้างศักยภาพของคนในวงจรชีวิต ซึ่งได้แก่การให้หลักประกันรายได้ขั้นพื้นฐานในรูปแบบของการช่วยเหลือทางสังคม ทั้งในรูปแบบเงินและสิ่งของ เช่น เงินบำนาญสำหรับผู้สูงอายุ เงินช่วยเหลือคนพิการ เด็ก การให้หลักประกันรายได้ในการทำงาน การว่างงานและผู้มีรายได้น้อย รวมถึงการให้หลักประกันถ้วนหน้า ในบริการสังคม เช่น ด้านสุขภาพ น้ำดื่มที่สะอาดและสุขาภิบาล การศึกษา ความมั่นคงด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ที่จำเป็นแต่ละประเทศ (United Nation Chief Executives Board (CEB))

2.2.4.2 นโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 โดยระบุสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยวันนี้อยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างสำคัญ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างประชากรและสังคมไทย โดยเฉพาะโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุและคุณภาพของคนไทยจะมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของคนไทยในอนาคต ซึ่งมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบการศึกษา การให้บริการสุขภาพและสร้างสวัสดิการที่มั่นคงให้แก่คนไทยทุกคน โดยนโยบายของรัฐบาลมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เพื่อนำประเทศไทยไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่สมดุลมีความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศมากขึ้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยการพัฒนาคุณภาพและสุขภาพคนไทยในทุกช่วงวัย

ประการที่สอง เพื่อนำประเทศไทยสู่สังคมที่มีความปรองดองสมานฉันท์ อยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมที่เป็นมาตรฐานสากลเดียวกันและมีหลักปฏิบัติที่เท่าเทียมกันต่อประชาชนคนไทยทุกคน

ประการที่สาม เพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 อย่างสมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และการเมืองและความมั่นคง

นโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม แยกตามสาขางานสวัสดิการสังคม 7 สาขา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 นโยบายที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับแรงงานภาคเกษตรมี 4 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 นโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
1) สวัสดิการด้านการศึกษา	<p>1) สร้างผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อให้สามารถกู้ยืมเพื่อการสร้างอาชีพผนวกกับกลไกของ “หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ” ในสถานศึกษาโดยมุ่งให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่จะเป็นกลไกใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ</p> <p>2) จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้แก่โรงเรียนจัดทำระบบอินเทอร์เน็ตไร้สายตามมาตรฐานการให้บริการในสถานศึกษาที่กำหนดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย</p>	<p>1) บรรลุความรู้ที่ก้าวหน้าและได้มาตรฐานทั้งความรู้ที่เป็นสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอ่าน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาท้องถิ่น จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมกับมาตรฐานสากลบนความท้องถิ่น และความ เป็นไทยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับขั้นโดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ ขจัดความไม่รู้หนังสือให้สิ้นไปจากสังคมไทย จัดให้มีครูดีเพียงพอในทุกห้องเรียนให้มีโรงเรียนและสถาบันอาชีวศึกษาคุณภาพสูงในทุกพื้นที่ พัฒนามหาวิทยาลัยเข้าสู่ระดับโลก พัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมมุ่งการสร้างจริยธรรมในระดับปัจเจกรวมทั้งสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาค และดำเนินการให้การศึกษากลายเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาโดยการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ให้เสร็จสมบูรณ์ โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อม</p> <p>2) สร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ</p> <p>3) ดำเนินการลดข้อจำกัดของการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาขั้นสูงโดยจัดให้มี “โครงการเงินกู้เพื่อการศึกษามืออาชีพกับรายได้ในอนาคต” โดยใช้ผู้กู้เริ่มใช้คืนต่อเมื่อมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงตัวได้ปรับปรุงระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อทุกระดับให้เอื้อต่อการกระจายโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะจัดให้มีระบบคัดเลือกกลางเพื่อเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ดำเนินการ “โครงการ ๑ อำเภอ ๑ ทุน” เพื่อเปิดโอกาส</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
2) ดำเนินการลดข้อจำกัดของการเข้าถึงสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	1) พัฒนาระบบประกันสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท รักษาทุกโรค เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการอย่างมีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมทั้งบูรณาการสิทธิของผู้ป่วยที่พึงได้รับจากระบบประกันสุขภาพต่างๆ บูรณาการแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน	<p>ให้เด็กไทยได้ไปเรียนต่อต่างประเทศจัดการศึกษาชุมชน เพื่อมุ่งให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิต</p> <p>1) ลงทุนด้านบริการสุขภาพ โดยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสุขภาพทั้งระบบอย่างมีบูรณาการการเชื่อมโยงในทุกกระดับ จัดให้มีระบบสารสนเทศทางสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ และเร่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นตามข้อเท็จจริงในปัจจุบัน</p> <p>2) เพิ่มขีดความสามารถของโรงพยาบาลศูนย์ความเป็นเลิศที่กระจายอยู่ในส่วนภูมิภาค และมีระบบการส่งต่อผู้ป่วยไปสู่โรงพยาบาลต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้โรงพยาบาลในระดับต่างๆ มีเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ทันสมัย รวมทั้งพัฒนาสถานบริการปฐมภูมิในเขตเมืองและชนบทที่สมบูรณ์แบบทั่วประเทศ</p> <p>3) ผลิตบุคลากรทางด้านสาธารณสุขให้เพียงพอ โดยกำหนดแผนงานแก้ไขปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ บุคคลทั่วไปเข้าถึงการบริการอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ และเป็นธรรม รวมทั้งให้มีระบบการฟื้นฟูสุขภาพในชุมชน จัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพผ่านสื่อแขนงต่างๆ อย่างเป็นระบบ</p>
3) สวัสดิการด้านการทำงาน และการมีรายได้	1) พักหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรรายย่อยและผู้มีรายได้ที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท อย่างน้อย 3 ปี และปรับโครงสร้างหนี้สำหรับ ผู้ที่มีหนี้เกิน 500,000 บาทรวมทั้งจัดทำ	<p>นโยบายเศรษฐกิจมหภาค</p> <p>1) ดำเนินการให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมให้แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ และให้เศรษฐกิจสามารถเจริญเติบโตในอัตราสูงอย่างมีเสถียรภาพโดยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่สนับสนุนการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มีการจ้างงานเต็มที่</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
	<p>แผนฟื้นฟูอาชีพและแผนการปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร เพื่อสร้างโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วย การมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถใช้หนี้คืน</p> <p>2) ดำเนินการให้แรงงานมีรายได้เป็นวันละไม่น้อยกว่า 300 บาท และผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีรายได้เดือนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท อย่างสอดคล้องกับผลิตภาพและประสิทธิภาพของบุคลากร รวมทั้งมีมาตรการเพื่อลดภาระแก่ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้แรงงานและบุคลากรสามารถดำรงชีพได้อย่างมีศักดิ์ศรี และคุณภาพชีวิตที่ดี</p> <p>3) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุน สนับสนุนสินเชื่อรายย่อยโดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมถึงเพิ่มสวัสดิการของรัฐ เพื่อเป็นการดูแลสังคมในชุมชน จัดหาแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชน</p>	<p>2) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยให้เป็นที่แหล่งเงินทุนแก่ผู้ประกอบการและเป็นช่องทางการออมของประชาชนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชน กลุ่มแรงงานภาคเกษตร กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มวิสาหกิจ และสหกรณ์ทุกระดับ พร้อมกับการพัฒนาความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน</p> <p>3) พัฒนาระบบสถาบันการเงินในประเทศให้รับผิดชอบต่อคนส่วนใหญ่และผู้ด้อยโอกาส สามารถให้บริการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมทางการเงินและความต้องการที่เปลี่ยนไปตามสภาวะเศรษฐกิจและสังคมด้วยค่าบริการที่ต่ำและการบริการที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>4) ปรับโครงสร้างภาษีอากรทั้งระบบ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สร้างความเป็นธรรมในสังคม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ทั้งจากภาษีและมีใช้ภาษีนโยบายสร้างรายได้</p> <p>1) เสริมสร้างกระบวนการการสร้างอาชีพ สร้างงานที่มีคุณภาพและมีรายได้ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเป็นระบบ ในทุกระดับชั้นความรู้ และส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความชำนาญ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และเงินร่วมลงทุนระยะยาว รวมทั้งจัดตั้งกองทุนต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลิต การแปรรูป และการค้าอย่างทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถขายได้ในราคาดี</p> <p>นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร</p> <p>1) ส่งเสริมสนับสนุนให้สภาเกษตรกรแห่งชาติเป็นกลไกของแรงงานภาคเกษตรในการสื่อสารกับรัฐบาลและร่วมกันพัฒนาเกษตรด้วยตนเองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
	<p>4) เพิ่มเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกแห่งละ ๑ ล้านบาท</p> <p>5) จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีวงเงินเฉลี่ย จังหวัดละ ๑๐๐ ล้านบาท</p> <p>6) จัดตั้งกองทุนตั้งตัวได้ในวงเงินประมาณ 1,000 ล้านบาท ต่อสถาบันอุดมศึกษาที่ร่วมโครงการ สนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้สามารถกู้ยืมเพื่อการสร้างอาชีพผนวกกับกลไกของ “หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ” ในสถานศึกษาโดยมุ่งให้เกิดวิสาหกิจนวัตกรรมใหม่ที่จะเป็นกลไกใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ</p> <p>7) จัดสรรงบประมาณเข้ากองทุนพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนเงิน 300,000 400,000 และ 500,000 บาท ตามลำดับ</p>	<p>2) จัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนแรงงานภาคเกษตรที่มีข้อมูลการเกษตรของครัวเรือนครบถ้วน สามารถเชื่อมโยงกับบัตรเครดิตสำหรับแรงงานภาคเกษตรและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อความสะดวกในการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาแรงงานภาคเกษตร สร้างหลักประกันความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้แก่แรงงานภาคเกษตร จัดให้มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนจัดให้มีรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตร เพื่อเผยแพร่ความรู้การผลิตและการตลาดแก่แรงงานภาคเกษตรทั่วไป</p> <p>3) เร่งรัดพัฒนาธุรกิจการเกษตร โดยการพัฒนาสถาบันแรงงานภาคเกษตรในด้านธุรกิจ สร้างแรงงานภาคเกษตรรุ่นใหม่จากโครงการกองทุนตั้งตัวได้</p> <p>4) ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อเผชิญกับวิกฤตอาหารโลก สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และเกษตรทางเลือก ปรับโครงสร้างและจัดหาที่ทำกินให้แก่แรงงานภาคเกษตรผู้ยากไร้ และดำเนินการฟื้นฟูคุณภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม</p> <p>นโยบายแรงงาน</p> <p>1) ส่งเสริมให้ผู้ต้องการมีงานทำในระบบ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตำแหน่งงานว่างของสถานประกอบการได้สะดวก ขณะเดียวกันส่งเสริมให้สถานประกอบการสามารถรับทราบข้อมูลของผู้ต้องการมีงานทำได้ทุกระดับ ความต้องการและส่งเสริมให้แรงงานที่อยู่นอกระบบ</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
	<p>ขนาดของหมู่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง</p> <p>8) ยกย่องระดับราคาสินค้าเกษตรและให้แรงงานภาคเกษตรเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพที่เหมาะสม คำนึงถึงกลไกราคาตลาดโลก โดยใช้วิธีบริหารจัดการทางการตลาดและกลไกตลาดซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งผลักดันให้แรงงานภาคเกษตรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอ เมื่อเทียบกับต้นทุน และนำระบบรับจํานาสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่แรงงานภาคเกษตร เริ่มต้นจากการรับจํานาข้าวเปลือกเจ้า และข้าวเปลือกหอมมะลิ ความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 ที่ราคาเกวียนละ 15,000 บาท และ 20,000 บาท ตามลำดับ พร้อมทั้งจัดให้มีการเยียวยาความเสียหายของพืชผลจากภัยธรรมชาติ</p>	<p>สามารถเลือกและมีงานทำได้ ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมกับสถานะ</p> <p>2) ให้ความสำคัญคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย โดยให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยในการทำงานและสวัสดิการแรงงาน และดูแลหลักประกันความมั่นคงในการทำงานแก่ผู้ใช้แรงงาน</p> <p>3) ส่งเสริมระบบแรงงานสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถแก้ไขปัญหาแรงงานสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย</p> <p>4) เพิ่มสิทธิประโยชน์ประกันสังคมให้มากขึ้นเพื่อผู้ประกันตนสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลได้อย่างทั่วถึงและปรับปรุงแนวทางการขยายความคุ้มครองและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและเห็นประโยชน์ในการประกันตนของแรงงานนอกระบบ</p> <p>5) เร่งยกระดับแรงงานไร้ฝีมือให้เป็นแรงงานกึ่งฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือให้เป็นแรงงานมีฝีมือ โดยภาครัฐจะทำงานร่วมกับภาคเอกชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้แรงงานมีฝีมือทั้งระบบ</p> <p>6) เตรียมการรองรับการเปิดการค้าเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี ภายใต้ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยเน้นระบบบริหารจัดการ เพื่อจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ จัดระบบอำนวยความสะดวกและมาตรการกำกับดูแลติดตามการเข้าออกของแรงงานทุกประเภท เพื่อดึงดูดแรงงานที่มีฝีมือเข้าประเทศของแรงงานไร้ฝีมือ</p> <p>7) กำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าว โดยคำนึงถึงความต้องการแรงงานของภาคเอกชน และการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
4) สวัสดิการด้านบริการทางสังคมทั่วไป	<p>ให้แก่แรงงานภาคเกษตร</p> <p>การจัดทำระบบทะเบียนครัวเรือนแรงงานภาคเกษตรให้สมบูรณ์และการออกบัตรเครดิตสำหรับแรงงานภาคเกษตร</p> <p>1) จัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท</p> <p>2) ให้มีมาตรการภาษีเพื่อลดภาระการลงทุนสำหรับสิ่งจำเป็นในชีวิตของประชาชนทั่วไป ได้แก่ บ้านหลังแรกและรถยนต์คันแรก</p>	<p>1) พัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยเน้นการบริหารวิกฤตการณ์เพื่อรับมือภัยคุกคามด้านต่างๆ ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และภัยที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มากขึ้น โดยมุ่งระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนให้สามารถดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาบรรเทาและฟื้นฟูความเสียหายของชาติที่เกิดจากภัยต่างๆ รวมถึงให้ความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านพลังงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของมนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย และอุบัติเหตุ ทั้งนี้ เพื่อให้มีความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงในยุคโลกาภิวัตน์</p> <p>2) ขยายการให้บริการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคให้ครอบคลุมประชาชนในทุกพื้นที่ และสร้างการเข้าถึงบริการน้ำสะอาดอย่างเท่าเทียมกันทั่วประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน</p> <p>3) ส่งเสริมการเข้าถึงการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสาธารณะที่มีการใช้งานตามความเหมาะสมโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ผลักดันให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ใช้กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ จัดให้มีบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามมาตรฐานการใช้บริการในพื้นที่สาธารณะ สถานที่ราชการ และสถานที่-</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาสวัสดิการสังคม	ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก	ระยะการบริหาร 3 ปี
		ศึกษาที่กำหนดโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการจัดบริการโทรคมนาคมอย่างทั่วถึง 4) เสริมสร้างให้ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะต่างๆ สร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ พัฒนาบริการสุขภาพอนามัย ให้การสงเคราะห์ จัดการศึกษา จัดสวัสดิการ รวมถึงหาอาชีพให้แก่ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ

ที่มา : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555

2.2.4.3 สวัสดิการชรา ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญแตกต่างจากพืชเศรษฐกิจอื่น เพราะข้าวไม่เพียงทำรายได้เชิงพาณิชย์หรือสร้างความมั่นคงด้านอาหารเท่านั้น แต่ข้าวเป็นพืชที่มีประเพณีวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิต อาชีพปลูกข้าวหรือชราจึงมีความจำเป็นต้องรักษาไว้ชั่วนานาน แต่เนื่องจากที่ผ่านมากว่ามาอาชีพทำนามีแต่สร้างความทุกข์ยากลำบาก ชราได้รับความรู้สึกไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ถูกดูหมิ่นจากคนในสังคมรอบด้าน จึงทำให้ลูกหลานชราที่ไร้ที่พึ่งไปประกอบอาชีพอื่นที่สร้างรายได้และมีความมั่นคงที่ดีกว่า หากมีกองทุนสวัสดิการชรา จะมีส่วนดึงลูกหลานชราให้กลับมาสานต่ออาชีพของบรรพบุรุษได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงได้ต่อไป

โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ.กองทุนสวัสดิการชรา พ.ศ. เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2554

1. อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติกองทุนสวัสดิการชรา พ.ศ. มีสาระสำคัญ คือ ให้มีกฎหมายว่าด้วยกองทุนสวัสดิการชราตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา

2. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับความเห็นของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการและพลเรือน (กพ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ ที่เห็นควรให้กรมการข้าวบริหารจัดการภารกิจกองทุนสวัสดิการชรา โดยไม่จำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 เรื่อง การขยายระยะเวลาของมาตรการระงับการขอจัดตั้งหน่วยงานใหม่ หรือขยายหน่วยงานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2553 และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ศึกษารายละเอียดให้ชัดเจนเกี่ยวกับอัตราการจ่ายเงินสมทบของชรา (ร้อยละ 3 ของการขายข้าวในแต่ละปี)

3. การจ่ายเงินสมทบของรัฐบาลจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่ง การกำหนดให้สมาชิกต้องมีพื้นที่เพาะปลูกไม่เกิน 15 ไร่ เงินบำเหน็จบำนาญที่จ่ายให้สมาชิกต่อเดือนและระยะเวลาการเริ่มได้สิทธิรับ

เงินบำเหน็จบำนาญเพื่อให้ชาวนาได้รับประโยชน์ที่คุ้มค่า มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก และสามารถในการจ่ายเงินสมทบของทั้งชาวนาและรัฐบาลตลอดจนมีแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนที่ชัดเจนในกรณีที่ชาวนาเป็นสมาชิกในหลายกองทุน นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ ควรมีมาตรการและกลไกด้านอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ชาวนามีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น และลดต้นทุนการทำนา ตลอดจนเข้ามาดูแลกลไกตลาดข้าวเปลือกเพื่อให้ชาวนาได้รับความเป็นธรรมไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติกองทุนสวัสดิการชาวนา พ.ศ.....อาจซ้ำซ้อนกับร่างพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ.....ในบางประเด็น จึงควรให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รับผิดชอบไปตรวจพิจารณาไม่ให้ร่างพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับมีความซ้ำซ้อนกัน และควรพิจารณากำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินสมทบ เพดานการเก็บเงินเข้ากองทุน สิทธิประโยชน์ และการบริหารจัดการกองทุน โดยให้คำนึงถึงข้อดีข้อเสียในการมีกองทุนสวัสดิการเป็นการเฉพาะไปประกอบการพิจารณาด้วยแล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

4. ให้กระทรวงการคลังรับไปพิจารณาด้วยว่า หากผู้ประกอบการอาชีพทำนาซึ่งไม่มีรายได้ประจำได้ประสงค์จะเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่เพียงใด

โดยกรมการข้าว ได้ปรับปรุง พ.ร.บ. ดังกล่าวตามมติคณะรัฐมนตรี โดยได้นำเสนอร่าง พ.ร.บ.กองทุนสวัสดิการชาวนา พ.ศ. ... ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2555 และได้ส่งเรื่องกลับไปกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปหารือกับกฤษฎีกา เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการก่อนส่งให้วุฒิสภา (ด้านกฎหมาย) ก่อนจะประกาศเป็นพระราชบัญญัติ และนำไปใช้ต่อไปโดยมีบัญชีแนบท้ายเงินสะสมที่ชาวนาต้องจ่ายส่งเงินสะสมรายปี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 บัญชีแนบท้ายเงินสะสม

การส่งเงินสะสม (บาท/ปี)	เงินสมทบ (บาท/ปี)
ขั้นต่ำ 1,000	ร้อยละ 1.50 ของเงินสะสมที่สมาชิกจ่ายในแต่ละปี
1,500	
2,000	
2,500	
3,000	
3,500	
4,000	
4,500	
สูงสุดไม่เกิน 5,000	

ที่มา: กรมการข้าว, 2555

2.2.4.4 กองทุนการออมแห่งชาติ

กองทุนการออมแห่งชาติ คือ เครื่องมือชนิดหนึ่งในการสร้างเงินบำนาญยามชราภาพโดยสมัครใจของประชากรภาคแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นแรงงานนอกระบบ ที่มีรายได้น้อย ไม่เคยออมหรือต้องการออมเงินเพื่อหลักประกันยามชราภาพ เพราะไม่สามารถถอนเงินออกมาใช้ได้ยามฉุกเฉิน เหมือนการออมเงินทั่วไป นอกจากจะลาออกจากการเป็นสมาชิกเท่านั้น แต่ข้อดีคือสามารถกลับเป็นสมาชิกได้อีกเมื่อต้องการ โดยมีลักษณะเป็นเงินบำนาญแบบผู้รับประโยชน์ต้องมีส่วนร่วมจ่าย ในที่นี้หมายถึง มีส่วนร่วมจ่ายเงินสะสมแต่ละเดือน โดยรัฐบาลสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกและดำรงความเป็นสมาชิกไปเรื่อยๆด้วยการให้เงินสมทบร่วม เงินสองก้อนนี้จะถูกสะสมไว้ในบัญชีรายตัวของแต่ละคนไม่นำมาปะปนกัน กองทุนนำเงินเหล่านี้ไปบริหารให้เกิดดอกออกผลขึ้นมา เมื่อถึงกำหนดอายุ 60 ปี กองทุนก็จะนำเงินที่มีอยู่ในบัญชีรายตัวทั้งหมดมาคำนวณตามกติกาที่ตั้งไว้ เพื่อเฉลี่ยจ่ายเป็นเงินบำนาญรายเดือนเพื่อสร้างความมั่นคงยามชราภาพให้ได้อย่างต่อเนื่อง

โดยมีบัญชีแนบท้ายเงินสมทบต้องจ่ายส่งเงินสะสมรายปี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 บัญชีเงินสมทบ

อายุสมาชิก	อัตราส่วนเงินสมทบต่อเงินสะสม	เงินสมทบสูงสุด
ไม่เกิน 30 ปี	ร้อยละ 50	3,000 บาท ต่อปี
เกิน 30 ปีแต่ไม่เกิน 50 ปี	ร้อยละ 80	4,800 บาท ต่อปี
เกิน 50 ปี	ร้อยละ 100	6,000 บาท ต่อปี

ที่มา: กระทรวงการคลัง, 2555

2.2.4.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้ประเมินสถานการณ์ การเปลี่ยนผ่านที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นที่ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่โครงสร้างสังคมผู้สูงอายุ และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยชุมชนและกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ แผนฯ 11 มีวิสัยทัศน์ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” วัตถุประสงค์ของแผนฯ 11 เพื่อให้ทุกคนในสังคมไทยมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐาน มีเป้าหมายการพัฒนาที่ลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง คนยากจนและด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น โดยกำหนดตัวชี้วัดสัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพและสัดส่วนของแรงงานนอกระบบประกันสังคมที่เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมของกำลังแรงงานทั้งหมด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนฯ 11 เน้นการสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย โดยยกระดับคุณภาพของระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน สวัสดิการสังคมและกระบวนการยุติธรรม และการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นตามกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนด

2.3 การกำหนดขนาดตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง และ แบบสอบถาม

2.3.1 การกำหนดขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดและกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

1) ใช้ข้อมูลสถิติประชากรของแต่ละจังหวัดในประเทศไทยปี 2554 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลแรงงานภาคเกษตร (ประชากรเกษตรอายุระหว่าง 15-64 ปี) ปีเพาะปลูก 2553/54 ข้อมูล ณ.วันที่ 1 กันยายน 2555 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จากการคัดเลือกจังหวัดด้วยวิธีการดังกล่าวได้จังหวัดที่จะทำการสุ่มตัวอย่าง 7 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม อ่างทอง จันทบุรี เพชรบุรี แม่ฮ่องสอน มุกดาหาร และชุมพร

2) นำประชากรทั้งหมดจาก 7 จังหวัด มากำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่ม โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973: 1088) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ .10

N = ขนาดของประชากรในการวิจัยครั้งนี้มี 1,018,754คน

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

และใช้สูตร

$$n_i = \frac{N \cdot n}{N_j}$$

โดยที่ n_i = จำนวนตัวอย่างที่ใช้

N_j = จำนวนประชากรทั้งหมด

N = จำนวนประชากรในแต่ละจังหวัด

n = กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแรงงานภาคเกษตรในแต่ละจังหวัดแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified

Sampling)

2.3.2 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นโดยการรวบรวมข้อมูลจากบทความ วารสาร งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเป็นข้อคำถาม แบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามเกี่ยวกับการวัดคุณลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาฯ ลักษณะการตอบแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบเติมคำลงในช่องว่าง หรือเลือกคำตอบที่ตรงกับผู้ตอบมากที่สุด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัญหาแรงงานภาคเกษตรเป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ การได้รับสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านสวัสดิการ เป็นคำถามเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนและสวัสดิการสังคมที่เคยได้รับจากหน่วยงานต่างๆ และจากการจัด/รวมกลุ่มของแรงงานภาคเกษตรในพื้นที่

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการ

โดยแบบสอบถามในส่วนที่ 5 นี้ดัดแปลงจากแบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ท (The Likert Scale) ลักษณะคำตอบเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ โดยพิจารณาจากข้อความในประโยคนั้นตรงกับความคิดและความรู้สึกที่เป็นจริงเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร (เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ลักษณะของแบบสอบถามทั้งหมด จะประกอบด้วยคำถามปลายปิด ซึ่งคำถามปลายปิดจะมีทั้งคำถามให้เลือก และคำถามที่กำหนดเป็นมาตรวัดความคิดเห็น โดยใช้มาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scales) ที่สร้างโดยเรนลิส ลิเคิร์ท หรือที่เรียกว่ามาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert-type Scale) มาตรวัดแบบลิเคิร์ท มีลักษณะเป็นชุดของข้อความที่ผู้ตอบต้องประเมิน โดยตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือเหมาะสมอย่างยิ่ง ค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเหมาะสม ค่อนข้างไม่เห็นด้วยหรือค่อนข้างไม่เหมาะสม ไม่เห็นด้วยหรือไม่เหมาะสมสมควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งกำหนดคะแนนหรือน้ำหนักความเห็นเป็น 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 1 ตามลำดับ โดยไม่อนุโลมให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความคิดเห็นหรือรู้สึกใดๆ

กำหนดน้ำหนักคะแนนความคิดเห็นขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความดังต่อไปนี้ โดยหารระดับความคิดเห็น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างระหว่างระดับ} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5-1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ซึ่งสามารถแปลความหมายระดับคะแนนของความคิดเห็น ดังแสดงในตารางที่ 4 -5

ตารางที่ 4 นำหนักคะแนนความคิดเห็น

หน่วย : คะแนน

ระดับความเห็น	เชิงบวก ระดับคะแนน	เชิงลบ ระดับคะแนน
เห็นด้วย/เหมาะสม	5	1
ค่อนข้างเห็นด้วย/ค่อนข้างเหมาะสม	4	2
ปานกลาง	3	3
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย/ค่อนข้างไม่เหมาะสม	2	4
ไม่เห็นด้วย/ไม่เหมาะสม	1	5

ตารางที่ 5 การแปลความหมายระดับคะแนนของความคิดเห็น

หน่วย:คะแนน

ระดับความคิดเห็น	ช่วงคะแนน	
	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
มาก	3.67-5.00	1.00-2.33
ปานกลาง	2.34-3.66	2.34-3.66
น้อย	1.00-2.33	3.67-5.00

บทที่ 3

ข้อเท็จจริง และสถานการณ์ปัจจุบัน

3.1 การกำหนดขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณของยามาเน่ และนำข้อมูลสถิติประชากรของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย ปี 2554 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลแรงงานภาคเกษตร (ประชากรเกษตรอายุระหว่าง 15-64 ปี) ปีเพาะปลูก 2553/54 ข้อมูล ณ วันที่ 1 กันยายน 2555 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรมาคำนวณ โดยใช้อัตราส่วนระหว่างจำนวนแรงงานภาคเกษตรกับประชากรใน 7 ภาคส่วนของประเทศไทย ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 6 คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มุกดาหาร อ่างทอง นครปฐม ชุมพร เพชรบุรี และจันทบุรี

ตารางที่ 6 จังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานภาคเกษตรมากที่สุดใน 7 ภาคส่วน

ภาค	จังหวัด	จำนวนประชากร	จำนวนเกษตรกร	ร้อยละ
1. กรุงเทพฯและปริมณฑล	นครปฐม	938,000	178,224	18.13
2. ภาคกลาง	อ่างทอง	276,000	85,913	31.13
3. ภาคตะวันออก	จันทบุรี	544,000	129,245	23.76
4. ภาคตะวันตก	เพชรบุรี	464,000	119,082	25.66
5. ภาคเหนือ	แม่ฮ่องสอน	236,000	121,196	51.35
6. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มุกดาหาร	346,000	185,529	53.62
7. ภาคใต้	ชุมพร	514,000	199,565	38.83
รวม		3,318,000	1,018,754	

ขั้นตอนในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคำนวณจากสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973: 1088) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ .10

N = ขนาดของประชากรในการวิจัยครั้งนี้มี 1,018,754 คน

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{1,018,754}{1 + 1,018,754 (.05)^2} \\ &= 399.84 \end{aligned}$$

จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง ต้องใช้ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 400 ราย โดยใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ .05

ขั้นตอนที่ 2 จากการเลือกจังหวัด จะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแรงงานภาคเกษตรในแต่ละจังหวัดแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ทั้งนี้เพื่อให้ได้จำนวนแรงงานภาคเกษตรในจำนวนมากพอที่จะทำการศึกษาได้ โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิแบบเป็นสัดส่วนกับจำนวนหน่วยทั้งหมดในชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{N \cdot n}{N_j}$$

โดยที่ n_i = จำนวนตัวอย่างที่ใช้
 N_j = จำนวนประชากรทั้งหมด
 N = จำนวนประชากรในแต่ละจังหวัด
 n = กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	จำนวนแรงงานภาคเกษตร (หน่วย:คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ		
แม่ฮ่องสอน	121,196	47
ภาคกลาง		
อ่างทอง	85,913	34
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล		
นครปฐม	178,224	70
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
มุกดาหาร	185,529	73
ภาคใต้		
ชุมพร	199,565	78
ภาคตะวันตก		
เพชรบุรี	119,082	47
ภาคตะวันออก		
จันทบุรี	129,245	51
รวม	1,018,754	400

จากการคำนวณดังกล่าวได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานภาคเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 47 ราย จังหวัดอ่างทอง จำนวน 34 ราย จังหวัดนครปฐม จำนวน 70 ราย และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 73 ราย จังหวัดชุมพร จำนวน 78 ราย จังหวัดเพชรบุรี 47 ราย และจังหวัดจันทบุรี 51 ราย รวมกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 400 ราย

หลังจากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล และสภาเกษตรกร เพื่อนัดพบแรงงานภาคเกษตร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ในการดำเนินการตอบแบบสอบถาม
2. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการให้แรงงานภาคเกษตรตอบแบบสอบถาม/ คณะผู้ทำการศึกษาคือทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเอง ซึ่งคณะผู้ศึกษาจะตอบข้อสงสัยหากผู้ให้สัมภาษณ์มีคำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตอบคำถามได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย
3. บันทึกข้อมูลและนำข้อมูลที่บันทึกไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ
4. จัดทำผลการศึกษาและพิมพ์เป็นเอกสารภายในของสำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

3.2 ข้อเท็จจริง

3.2.1 ภาคกลาง: จังหวัดอ่างทอง

3.2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 105 กิโลเมตร และเส้นทางตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาถึงตลาดท่าเตียนระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 968.372 ตารางกิโลเมตร หรือ 605,232.5 ไร่

3.2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอ่างทองมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะกับการทำนาข้าว ทำไร่ และทำสวน มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย

3.2.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ร้อนชื้น จึงมีภูมิอากาศเป็นแบบฝนเมืองร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนทำให้มีเมฆมากและมีฝนตกชุก

3.2.1.4 การปกครอง

จังหวัดอ่างทองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 73 ตำบล 513 หมู่บ้าน ส่วนด้านการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 20 แห่ง องค์กรบริหารส่วนตำบล 44 แห่งรวม 65 แห่ง

3.2.1.5 ประชากร

จังหวัดอ่างทองมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 276,000 คน โดยแบ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป) จำนวน 162,723 คน ทั้งนี้เป็นผู้มีงานทำ จำนวน 159,247 คน ทำงานในภาคเกษตรกรรม จำนวน 42,969 คน (ร้อยละ 26.98 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) และนอกภาคเกษตรกรรม จำนวน 116,278 คน (ร้อยละ 73.02 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) และมีผู้ว่างงานจำนวน 3,476 คน

ผู้มีงานทำส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 50,310 คน (ร้อยละ 31.59) อาชีพที่มีผู้ทำงานสูงสุด 5 อันดับแรกในจังหวัดอ่างทอง คือ ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง จำนวน 36,069 คน (ร้อยละ 22.65) พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด จำนวน 31,614 คน (ร้อยละ 19.85) ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง จำนวน 26,609 คน (ร้อยละ 16.71) ปฏิบัติการโรงงาน เครื่องจักร และด้านการประกอบจำนวน 24,511 คน (ร้อยละ 15.39) งานพื้นฐานต่างๆในด้านการขายและการให้บริการ จำนวน 19,099 คน (ร้อยละ 11.99) (สำนักงานแรงงานจังหวัดอ่างทอง, 2555)

3.2.1.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแหล่งน้ำโดยทั่วไป จังหวัดอ่างทองทำการกสิกรรมโดยอาศัยน้ำชลประทานเป็นหลัก แต่การปลูกข้าวในช่วงนาปียังคงอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวของฝนค่อนข้างสม่ำเสมอโดยมีปริมาณฝนตกเฉลี่ยตลอดปี 921.16 มิลลิเมตร จำนวนฝนตกเฉลี่ย 64.43 วันต่อปี สำหรับแหล่งน้ำผิวดิน ประกอบด้วยแม่น้ำลำคลอง หนอง บึงต่างๆ มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย

การใช้พื้นที่และการถือครองที่ดินทางการเกษตร จังหวัดอ่างทองมีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 605,232.5 ไร่ เป็นพื้นที่เขตชลประทาน 502,990 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.11 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดโดยพื้นที่ทางการเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน ทั้งนี้มีการใช้พื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งสิ้น 505,799 ไร่ โดยจำแนกเป็นที่นา 400,624 ไร่ ไม้ผลจำนวน 44,129 ไร่ พืชไร่ 22,709 ไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ 335 ไร่ พืชผัก 14,469 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆจำนวน 23,393 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่ไม่ได้จำแนก 99,433.50 ไร่ จังหวัดอ่างทองเป็น 1 ใน 7 จังหวัดของประเทศไทยที่ไม่มีพื้นที่ป่าไม้และไม่มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ สำหรับพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด จำนวน 467,397 ไร่ เป็นของแรงงานภาคเกษตรเอง จำนวนผู้อื่น 50,246 ไร่ เช่าพื้นที่ของคนอื่น 164,423 ไร่ ได้ทำปรี 16,311 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2549)

3.2.1.7 การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดอ่างทองสามารถเดินทางได้ทั้งทางบก และทางน้ำโดยใช้แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อยเป็นเส้นทางเดินเรือ ทั้งนี้การคมนาคมจากตัวจังหวัดไปยังอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน สามารถเดินทางได้ด้วยรถโดยสารประจำทางและรถยนต์ส่วนบุคคล สำหรับการเดินทางระหว่างจังหวัดต่างๆสามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์โดยสารประจำทาง และรถยนต์ส่วนบุคคลเช่นเดียวกัน

3.2.2 กรุงเทพฯและปริมณฑล: จังหวัดนครปฐม

3.2.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง มีพื้นที่ 2,168,327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศและมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร

3.2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนครปฐมเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตร เนื้อระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออก มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน

สำหรับพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่งๆและมีแหล่งน้ำกระจาย ในส่วนของพื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองขุดที่ขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2 - 4 เมตร

3.2.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดนครปฐมจะอยู่ในช่วง 1,000-1,300 มิลลิเมตร มีปริมาณฝนตกเฉลี่ย (ปี 2551-2555) เท่ากับ 112 วัน/ปี อุณหภูมิโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ อุณหภูมิเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2551 - 2555 อยู่ที่ 28.20 องศาเซลเซียส (สถานีอุตุนิยมวิทยานครปฐม, 2555)

3.2.2.4 การปกครอง

จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน ส่วนด้านการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่งและองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง

3.2.2.5 ประชากร

จังหวัดนครปฐมมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 938,000 คน มีครัวเรือนจำนวนทั้งสิ้น 335,959 ครัวเรือน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองนครปฐม ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอพุทธมณฑล (ที่ทำการปกครองจังหวัดนครปฐม, 2555)

3.2.2.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแหล่งน้ำโดยทั่วไปจังหวัดนครปฐมมีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี) ไหลผ่านตั้งแต่อำเภอบางเลนและสิ้นสุดพื้นที่นครปฐมที่อำเภอสามพราน เป็นแหล่งน้ำสายหลักมีแม่น้ำลำธาร คลอง จำนวน 724 สาย สามารถใช้งานได้ในฤดูแล้ง จำนวน 723 สาย มีหนองและบึงจำนวน 24 แห่ง สามารถใช้งานได้ในฤดูแล้งจำนวน 23 แห่ง และอื่นๆจำนวน 224 แห่ง ใช้งานได้ในฤดูแล้งจำนวน 224 แห่ง

การใช้พื้นที่ในการทำการเกษตร จังหวัดนครปฐมใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้นจำนวน 618,322 ไร่ โดยแยกเป็นการเพาะปลูกพืชจำนวน 393,582 ไร่ เลี้ยงสัตว์จำนวน 8,217 ไร่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด 63,911 ไร่ เพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ 53,617 ไร่ เพาะปลูกพืชและเพาะเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่น้ำจืด 70,576 ไร่ เลี้ยงสัตว์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด 10,932 ไร่ และเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด 17,487 ไร่ (สำนักงานสถิติจังหวัดนครปฐม, 2555)

3.2.2.7 การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดนครปฐมสามารถเดินทางได้ทั้งทางบก และทางน้ำโดยใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางเดินเรือ ทั้งนี้การคมนาคมจากตัวจังหวัดไปยังอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน สามารถเดินทางได้ด้วยรถโดยสารประจำทางและรถยนต์ส่วนบุคคล

3.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: จังหวัดมุกดาหาร

3.2.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดมุกดาหารตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน มีพื้นที่ 4,407 ตร.กม. หรือ 2,712,400 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทาง 642 กิโลเมตร

3.2.3.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ทางทิศเหนือและทิศใต้ของจังหวัดมุกดาหารเป็นที่ราบสูง ทางทิศตะวันตกมีเทือกเขาภูพาน มีลักษณะเป็นป่าไม้ บางแห่งเป็นป่าทึบ ส่วนทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับป่าไม้ และมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความยาวประมาณ 72 กม. มีพื้นที่ราบร้อยละ 20.00 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ทรพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 953,300 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.15 ของพื้นที่จังหวัด

3.2.3.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดมุกดาหารมี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคม ทั้งนี้อาจจะมีฝนทิ้งช่วงประมาณปลายเดือนมิถุนายน-ต้นเดือนกรกฎาคม สำหรับฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม-กลางเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 28 องศาเซลเซียส

3.2.3.4 การปกครอง

จังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 52 ตำบล 526 หมู่บ้าน ส่วนด้านการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 1 แห่ง เทศบาลตำบล 22 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 31 แห่ง

3.2.3.5 ประชากร

จังหวัดมุกดาหารมีประชากรทั้งสิ้น 346,000 คน ประกอบด้วยชนพื้นเมือง 8 เผ่า ได้แก่ ผู้ไท ไทยย้อ ไทยข่า ไทยโซ่ ไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยกุลา และไทยอีสาน ทั้งนี้จังหวัดมุกดาหารมีครัวเรือนจำนวนทั้งสิ้น 65,426 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนาจำนวน 49,653 ครัวเรือน ทำไร่ 2,352 ครัวเรือน

ทำสวน 775 ครัวเรือน รับจ้าง 5,765 ครัวเรือน รับราชการ 2,675 ครัวเรือน พนักงานรัฐวิสาหกิจ 215 ครัวเรือน พนักงานบริษัท 210 ครัวเรือน และธุรกิจส่วนตัว 580 ครัวเรือน สำหรับผู้มีงานทำใน จังหวัดมุกดาหารมีจำนวน 213,812 คน มีผู้ว่างงาน 609 คน

3.2.3.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแหล่งน้ำโดยทั่วไป จังหวัดมุกดาหารมีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านพื้นที่ 3 อำเภอ คืออำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล และมีลำน้ำสาขาไหลผ่านในพื้นที่ อำเภอต่างๆ ได้แก่ ห้วยมุก ห้วยบางทราย ห้วยบังอี ห้วยชะโอด ที่ใช้เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา และการเกษตรกรรม และใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การคมนาคม การขนถ่ายสินค้า การประกอบ กิจการอุตสาหกรรม การประมง การท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้จะมีแหล่งน้ำทางธรรมชาติแล้ว ยังมีแหล่ง เก็บกักน้ำที่อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน 18 แห่ง มีความจุรวม 87.42 ล้านลูกบาศก์เมตร ครอบคลุม พื้นที่ 46,431 ไร่

ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน สภาพภูมิประเทศของจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำเกษตรค่อนข้างจำกัด กลุ่มดินในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มดินไร้พบร้อยละ 45 ของพื้นที่ทั้งหมด มีลักษณะเป็นดินร่วนถึงดินปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างดี มีความอุดมสมบูรณ์ ปานกลางถึงต่ำ รองลงมาคือกลุ่มดินพื้นที่สูงและภูเขา พบร้อยละ 35.00 ของพื้นที่ทั้งหมด พบในบริเวณที่มี สภาพพื้นที่เป็นภูเขาหรือเทือกเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35.00 เป็นบริเวณที่ไม่เหมาะสม สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ในทางการเกษตร เนื่องจากอาจเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ควรที่จะ สงวนไว้เป็นป่าตามธรรมชาติและรักษาไว้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

สำหรับกลุ่มดินโคลนมีลักษณะดินในกลุ่มดินไร้ละดินนา พบเพียงร้อยละ 15.00 ของพื้นที่ ทั้งหมด และกลุ่มดินนามีลักษณะการระบายน้ำไม่ค่อยดี ใช้ประโยชน์ในการทำนา พบเพียงร้อยละ 5.00 ของ พื้นที่ทั้งหมด

3.2.3.7 การคมนาคม

จังหวัดมุกดาหารใช้การคมนาคมทางบกเป็นหลัก มีเส้นทางอยู่ในความรับผิดชอบของ กรมทางหลวง สำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดมุกดาหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ทั้งนี้ ประชาชนสามารถใช้รถยนต์ส่วนบุคคลและรถโดยสารประจำทางในการสัญจรไปมาภายในจังหวัดและ ระหว่างจังหวัดได้

3.2.4 ภาคเหนือ: จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนด้านตะวันตกของ ประเทศไทย มีขนาดพื้นที่ประมาณ 12,681,259 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,925,786.88 ไร่ มีความยาวประมาณ 250 กิโลเมตรและกว้างประมาณ 95 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือและเป็นอันดับ 7 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมากที่สุดในภาคเหนือด้วยระยะทาง ประมาณ 924 กิโลเมตร จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ-

เมียนมาร์ รวมระยะทางประมาณ 483 กิโลเมตร โดยเป็นพื้นดินประมาณ 326 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำประมาณ 157 กิโลเมตร แบ่งเป็นแม่น้ำสาละวิน 127 กิโลเมตร และแม่น้ำเมย 30 กิโลเมตร

3.2.4.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ภูเขาและที่ราบระหว่างหุบเขา มีความสูงตั้งแต่ 100 - 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90.50 เป็นทิวเขาสูงสลับซับซ้อนเรียงตามแนวทิศเหนือ-ใต้ขนานกัน พื้นที่ป่าไม้ตามธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าประมาณ 6,976,650 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 88.02 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ราบเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและเพาะปลูกมีเพียงร้อยละ 9.50 แม่น้ำที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม และแม่น้ำแม่สะมาด

3.2.4.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจัดอยู่ในภูมิอากาศเขตร้อนจัด มีฤดูกาลที่เห็นอย่างชัดเจน 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ซึ่งมีความแตกต่างของฤดูกาลอย่างเห็นได้ชัด โดยอากาศจะอบอุ่นในฤดูร้อนและหนาวจัดในฤดูหนาว ลักษณะอากาศที่เด่นประการหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ มีหมอกปกคลุมทั้งปี เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศเป็นหุบเขาและภูเขา อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางถึงกว่า 200 เมตร (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2554)

3.2.4.4 การปกครอง

จังหวัดแม่ฮ่องสอนแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 44 ตำบล 415 หมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จำนวน 50 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง

3.2.4.5 ประชากร

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากรทั้งสิ้น 236,000 คน มีครัวเรือนจำนวน 92,682 ครัวเรือนมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 19.15 คนต่อตารางกิโลเมตร แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในภาคเหนือ ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มคนที่อยู่พื้นราบซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยใหญ่หรือคนไตและกลุ่มชาวไทยภูเขา ส่วนใหญ่จะอาศัยและประกอบอาชีพอยู่บนพื้นที่สูง (กรมการปกครอง, 2554) ประชากรที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไปมีจำนวน 189,124 คน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานรวม 149,804 คน คิดเป็นร้อยละ 79.20 และเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 39,320 คนคิดเป็นร้อยละ 20.80 ผู้มีงานทำมี 104,150 คน คิดเป็นร้อยละ 69.70 เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและประมง รองลงมาคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด มี 15,830 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ด้านการค้าขายและการบริการมี 11,287 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60

3.2.4.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพน้ำโดยทั่วไป จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน โดยลุ่มน้ำสาละวินตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน และบางส่วนของจังหวัดตากและจังหวัดเชียงใหม่ แม่น้ำและลำน้ำที่สำคัญของลุ่มน้ำสาละวิน ได้แก่

แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม นอกจากนี้ลักษณะของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นที่เอกเขาสูงชัน คดเคี้ยว ส่งผลให้เกิดลุ่มน้ำย่อยที่มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะลุ่มน้ำและทิศทางการไหลของแม่น้ำสายหลักอีกด้วย

ฤดูฝนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ระหว่างกลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคมของทุกปี น้ำฝนมีปริมาณสูงสุดในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน

การใช้พื้นที่ในการทำการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีเนื้อที่ทั้งหมด 7,925,787 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่ามากที่สุดเท่ากับ 6,655,986 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.98 ของเนื้อที่จังหวัดทั้งหมด รองลงมาเป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน สิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เบ็ดเตล็ด และพื้นที่แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 14.76, 0.69, 0.32 และ 0.25 ตามลำดับ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2554)

3.2.4.7 การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถเดินทางได้ทั้งทางบก และทางอากาศ โดยทางบกนั้นใช้ถนนเป็นหลัก เป็นเส้นทางขึ้นเขา-ลงเขาที่มีความคดโค้งและลาดชัน มีทางโค้งต่อเนื่องเป็นระยะ ทำให้ใช้ระยะเวลาในการเดินทางมากกว่าการขับขึ้นบนทางราบ สำหรับการเดินทางทางอากาศนั้น มีสายการบินพาณิชย์จำนวน 3 รายให้บริการ โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีท่าอากาศยานที่ยังคงใช้งานอยู่จำนวน 3 แห่ง คือ ท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน ท่าอากาศยานปาย และท่าอากาศยานแม่สะเรียง (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2554)

3.2.5 ภาคตะวันออก: จังหวัดจันทบุรี

3.2.5.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 245 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,338 ตร.กม. หรือประมาณ 3,961,250 ไร่ มีแนวเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา ประมาณ 86 กิโลเมตรและมีแนวชายฝั่งทะเลยาว 87 กิโลเมตร

3.2.5.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีทางด้านเหนือและด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นป่าไม้ ภูเขา และเนินสูง บริเวณดังกล่าวเป็นเขตป่าสงวน เขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อีกทั้งพื้นที่การเกษตร ปลูกสวนผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพืชไร่ เช่น ข้าวโพด หรือมันสำปะหลัง เป็นต้น สำหรับตอนกลางของจังหวัดเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ทำสวนผลไม้ ในส่วนตอนล่างของจังหวัดเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลสลับด้วยเนินเขาและป่าชายเลน

3.2.5.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรีเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน อุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 28.59 องศาเซลเซียส มีฝนตกชุก โดยฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3,350 มม.ต่อปี (สถานีตรวจสอบอากาศจังหวัดจันทบุรี, 2554)

3.2.5.4 การปกครอง

จังหวัดจันทบุรีประกอบด้วย 10 อำเภอ 76 ตำบล 728 หมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จำนวน 86 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 41 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 40 แห่ง

3.2.5.5 ประชากร

จังหวัดจันทบุรี มีประชากรทั้งสิ้น 544,000 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดและหนาแน่นมากที่สุด คือ อำเภอเมืองจันทบุรี (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2554)

3.2.5.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพน้ำโดยทั่วไป จังหวัดจันทบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายสาย มีทิศทางการไหลของน้ำจากเหนือลงใต้เป็นส่วนใหญ่ แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ แม่น้ำวังโดนด แม่น้ำพังราด และคลองโป่งน้ำร้อน

การใช้พื้นที่และการถือครองที่ดินทางการเกษตร จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 3,961,250 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร 1,626,223 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.05 พื้นที่ป่าไม้ที่มีสภาพเป็นป่า 1,336,504.7 ไร่คิดเป็นร้อยละ 33.74 ที่เหลือเป็นพื้นที่นอการเกษตรและที่ไม่ได้จำแนก 998,522.3 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.21

3.2.5.7 การคมนาคม

จังหวัดจันทบุรีมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยเฉพาะทางบกมีเส้นทางที่อยู่ในสภาพดีตลอดฤดูกาล มีความสะดวกและรวดเร็ว สำหรับการคมนาคมทางน้ำปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีได้พัฒนาปรับปรุงท่าเทียบเรือแหลมสิงห์ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้าอีกเส้นทางหนึ่ง สำหรับการคมนาคมทางอากาศนั้น มีสนามบินที่ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ ใช้ในราชการทหารและใช้เป็นสนามบินสำหรับกรมฝนหลวง

3.2.6 ภาคใต้: จังหวัดชุมพร

3.2.6.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชุมพรตั้งอยู่ตอนบนสุดของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถยนต์ประมาณ 498 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 3.75 ล้านไร่ หรือ 6,010.849 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 4 ของภาคใต้ ชุมพรเป็นจังหวัดแรกของภาคใต้ตอนบนฝั่งอ่าวไทย มีรูปพื้นที่เรียวยาวตามแนวเหนือ-ใต้ มีความยาวประมาณ 222 กิโลเมตร

3.2.6.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของจังหวัดชุมพรแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ พื้นที่ราบตอนกลาง พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล และพื้นที่ทางทิศตะวันตก เป็นที่สูงและภูเขา ทิวเขาที่สำคัญ คือ ทิวเขาตะนาวศรีซึ่งเป็นพรมแดนทางธรรมชาติระหว่างประเทศ ถัดจากแนวที่สูงมาทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบตอนกลางซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่นและที่ราบลุ่ม เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด สำหรับพื้นที่ทางตะวันออก

เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลยาว 222 กิโลเมตร ลักษณะชายหาดของจังหวัดชุมพรค่อนข้างเรียบ มีความโค้งเว้าน้อย ความกว้างของจังหวัดโดยเฉลี่ย 36 กิโลเมตร

3.2.6.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดชุมพรเป็นเขตที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้จังหวัดชุมพรมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนธันวาคม

3.2.6.4 การปกครอง

จังหวัดชุมพรแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 70 ตำบล 736 หมู่บ้าน 25 เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 53 แห่ง

3.2.6.5 ประชากร

จังหวัดชุมพร มีประชากรทั้งสิ้น 514,000 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดและหนาแน่นมากที่สุด คือ อำเภอชุมพร ประชากรที่อยู่ในวัยทำงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 389,440 คน โดยเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 293,025 คน และเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 96,415 คน

3.2.6.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพน้ำโดยทั่วไป สภาพทางอุทกวิทยาของจังหวัดชุมพรรวมเรียกว่าลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วยแม่น้ำลำคลองสั้นๆ ไหลจากเทือกเขาตะนาวศรีของจังหวัดชุมพรลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดชุมพร คือ แม่น้ำท่าตะเภา และแม่น้ำหลังสวน

ทรัพยากรดินและที่ดิน จังหวัดชุมพรมีลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย ประกอบไปด้วยภูเขา แหล่งน้ำ ชายฝั่งทะเล และฝั่งทะเลน้ำท่วมถึง ซึ่งส่งผลให้เกิดลักษณะดินประเภทต่างๆ โดยทั่วไปประเภทของดินในภาคใต้ตอนบนมักจะเป็นดินประเภทดินทรายและดินตะกอนที่ค่อนข้างเป็นกรด มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ สำหรับดินบริเวณชายฝั่งส่วนใหญ่เกิดจากการผุพังสลายตัวของรกรกและดินดาน ในส่วนพื้นที่ที่น้ำทะเลท่วมถึงอยู่เสมอ เนื้อดินจะเป็นประเภทดินเลนซึ่งมีการระบายน้ำไม่ดี ทั้งนี้ทรัพยากรดินในจังหวัดชุมพร แบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มพื้นที่ดินเค็มชายฝั่งทะเล ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 5.00 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด กลุ่มดินดินทรายครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 30.00 กลุ่มดินทราย ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 5.00 กลุ่มดินภูเขาครอบคลุมพื้นที่ ร้อยละ 15.00 พื้นที่ภูเขาครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 35.00 และกลุ่มดินนาครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 10.00 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

3.2.6.7 การคมนาคม

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่ตั้ง เนื่องจากตั้งอยู่ในจุดที่เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างภูมิภาค การคมนาคมสามารถใช้ได้ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยการคมนาคมทางบกนั้นสามารถใช้รถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารสาธารณะ และ รถไฟ สำหรับการโดยสารทางน้ำนั้น จังหวัดชุมพรมีท่าเทียบเรือโดยสารเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเล และเส้นทางเดินเรือระหว่างจังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในส่วนของการเดินทางทางอากาศนั้น จังหวัดชุมพรมีท่าอากาศยานเชิงพาณิชย์ 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ อำเภอปะทิว ห่างจากตัวเมืองชุมพร 40 กิโลเมตร มีสายการบินพาณิชย์ของ

เอกชนให้บริการ นอกจากนี้แล้วยังให้บริการในส่วนของการบินเช่าเหมาลำเครื่องบินส่วนบุคคล การฝึกบินของสถาบันการบินพลเรือน และการบินของอากาศยานของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ

3.2.7 ภาคตะวันตก: จังหวัดเพชรบุรี

3.2.7.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคกลาง ด้านทิศตะวันตกอยู่ติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ ด้านทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 6,225.14 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,890,711 ไร่

3.2.7.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ทางด้านทิศตะวันตกในเขตอำเภอแก่งกระจานและอำเภอหนองหญ้าปล้องมีลักษณะเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูงชัน แล้วค่อยๆ ลาดต่ำมาทางทิศตะวันออกเกิดเป็นสันปันน้ำแบ่งน้ำส่วนหนึ่งให้ไหลลงสู่ประเทศพม่าและอีกส่วนหนึ่งไหลมาทางทิศตะวันออกเกิดเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรีสภาพเช่นนี้ทำให้ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเพชรบุรีอุดมสมบูรณ์ไปทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และแร่ธาตุ แต่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยเนื่องจากเป็นแดนกันดาร จะมีเพียงชาวกะเหรี่ยงและชาวกระหรั่งที่อพยพข้ามแดนมาจากพม่าเข้ามาอาศัยเท่านั้น

3.2.7.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดเพชรบุรีอยู่ติดกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูฝน และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว ฤดูกาลในจังหวัดเพชรบุรีแบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคม และ ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม-กลางเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ 28.09 องศาเซลเซียส เฉลี่ยฝนตกตลอดปี ปีละ 103 วัน และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 971.13 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.7.4 การปกครอง

จังหวัดเพชรบุรีมีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยหน่วยงานสังกัดส่วนกลางซึ่งมาตั้งหน่วยงานในพื้นที่จำนวน 84 หน่วยงาน การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเป็น 2 ระดับคือ ส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 32 แห่ง และระดับอำเภอ ประกอบด้วย 8 อำเภอ 93 ตำบล 698 หมู่บ้าน และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลจำนวน 13 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 71 แห่ง

3.2.7.5 ประชากร

จังหวัดเพชรบุรี มีประชากรจำนวน 464,000 คน จำนวนบ้าน 174,034 ครัวเรือน

3.2.7.6 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพน้ำโดยทั่วไป จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล แม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี คือ แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำปราณบุรี และห้วยแม่ประจันต์

ทรัพยากรดินและที่ดิน ลักษณะดินของจังหวัดเพชรบุรีแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ดินเหนียวและดินเหนียวปนทราย พบในบริเวณที่ราบตอนกลางของจังหวัด ดินเหนียวถึงดินร่วนปนกรวดและเศษหิน พบในบริเวณที่ราบสูงทางด้านตะวันตก และดินร่วนเหนียว พบในพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ในการทำเกษตรกรรมรวม 517,863 ไร่ จำแนกเป็น การเพาะปลูกพืช 273,208 ไร่ การเลี้ยงสัตว์ 6,326 ไร่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด 2,380 ไร่ (สำนักสถิติจังหวัดเพชรบุรี, 2554)

3.2.7.7 การคมนาคม

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับภาคใต้และภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ สามารถเดินทางได้ทั้งทางบก ทางรถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศโดยอาศัยสนามบินบ่อฝ้าย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งห่างจากอำเภอชะอำประมาณ 20 กิโลเมตร หรือประมาณ 60 กิโลเมตรจากตัวเมืองเพชรบุรี

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ตอน คือ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 ข้อมูลโครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหาแรงงานเกษตร ตอนที่ 4 สวัสดิการทางสังคม และตอนที่ 5 ข้อมูลความเห็นด้านการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการ

ตอนที่ 1 ด้านลักษณะทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 148 คนหรือร้อยละ 37 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 80.80 มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นมากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่ทำการเกษตรระหว่าง 21-30 ปีมากที่สุด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.25

กล่าวได้ว่าลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรในวัยกลางคน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทำการเกษตรมานานแล้วหรือมากกว่า 20 ปี ดังแสดงในตารางที่ 8

ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลโครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

การใช้ที่ดิน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33 มีพื้นที่ถือครองระหว่าง 21-50 ไร่ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คนหรือร้อยละ 31.75 ใช้พื้นที่ในการทำการเกษตรระหว่าง 21-50 ไร่ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 193 คนหรือร้อยละ 48.25 ไม่ได้เช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร

การใช้ที่ดินของแรงงานภาคเกษตรกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่าส่วนมากมีที่ดินถือครองในขนาดกลาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้ที่ดินของตนเองหรือครอบครัวในการทำการเกษตร ในส่วนของแรงงานภาคเกษตรที่มีการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่จะเช่าที่ดินระหว่าง 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.50 เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ลักษณะทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

(n = 400)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. ชาย	231	57.80
2. หญิง	169	42.20
อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 30 ปี	20	5.00
2. ระหว่าง 30 - 39 ปี	69	17.25
3. ระหว่าง 40 - 49 ปี	148	37.00
4. ระหว่าง 50 - 59 ปี	138	34.50
5. 60 ปี ขึ้นไป	25	6.25
สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
1. สมรส	323	80.80
2. โสด	49	12.20
3. หย่า/แยกกันอยู่	15	3.80
4. ม่าย	13	3.20
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ประถมศึกษาตอนต้น	130	32.50
2. ประถมศึกษาตอนปลาย	119	29.80
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	56	14.00
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	57	14.20
5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	18	4.50
6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	20	5.00
ระยะเวลาในการทำการเกษตร/ปี	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 10 ปี	65	16.25
2. 11 - 20 ปี	105	26.25
3. 21 - 30 ปี	117	29.25
4. 30 ปีขึ้นไป	113	28.25

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 9 การใช้ที่ดิน

(n = 400)

พื้นที่ถือครองทั้งหมด/ไร่	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 10 ไร่	115	28.75
2. 11 - 20 ไร่	118	29.50
3. 21 - 50 ไร่	132	33.00
4. 51 - 100 ไร่	32	8.00
5. 100 ไร่ขึ้นไป	3	0.75
พื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตร/ไร่	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 10 ไร่	116	29.00
2. 11 - 20 ไร่	119	29.75
3. 21 - 50 ไร่	127	31.75
4. 51 - 100 ไร่	34	8.50
5. 100 ไร่ขึ้นไป	4	1.00
เช่าที่ดินทำการเกษตร/ไร่	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เช่า	193	48.25
2. 1 - 10 ไร่	78	19.50
3. 11 - 20 ไร่	58	14.50
4. 21 - 50 ไร่	52	13.00
5. 51 - 100 ไร่	18	4.50
6. 100 ไร่ขึ้นไป	1	0.25

ที่มา : จากการสำรวจ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่มีสมาชิกระหว่าง 4-6 คนต่อครัวเรือน เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุดมี 242 คน หรือร้อยละ 60.50 โดยเป็นสมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีจำนวน 3-4 คนต่อครัวเรือน มีจำนวน 214 คน หรือร้อยละ 53.50

สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานนั้นจะมีจำนวน 3-4 คนต่อครัวเรือน สมาชิกที่เหลือในครัวเรือนมักจะเป็นบุคคลในวัยเรียนหรือผู้สูงอายุ ซึ่งไม่สามารถใช้แรงงานในภาคเกษตรได้อย่างเต็มที่ ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

(n = 400)

สมาชิกในครัวเรือน/คน	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 3 คน	108	27.00
2. 4 - 6 คน	242	60.50
3. 7 - 9 คน	46	11.50
4. 10 คน ขึ้นไป	4	1.00
สมาชิกที่มีอายุระหว่าง 15 - 64 ปีต่อครัวเรือน/คน	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 2 คน	89	22.25
2. 3 - 4 คน	214	53.50
3. 5 - 6 คน	89	22.25
4. 7 - 8 คน	4	2.00

ที่มา : จากการสำรวจ

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอาชีพหลักทางการเกษตร โดยแรงงานภาคเกษตร จำนวน 323 คน หรือร้อยละ 80.80 ทำนาปีและนาปรัง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 235 คน หรือร้อยละ 58.70 มีการเลี้ยงสัตว์ อาทิ เป็ด ไก่ หมู วัวหรือควาย ควบคู่ไปกับการเพาะปลูก แรงงานภาคเกษตรจำนวน 144 คน หรือร้อยละ 36.00 มีการทำสวน ควบคู่ไปกับการทำนา โดยสวนที่ทำเป็นสวนผัก ผลไม้ประจำท้องถิ่น แรงงานภาคเกษตรจำนวน 68 คนหรือร้อยละ 17.00 มีการทำไร่ ควบคู่กันไปกับการทำนา โดยเป็นพืชไร่ เศรษฐกิจ อาทิ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น

อาชีพรอง แรงงานภาคเกษตรกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีอาชีพรอง โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คนหรือร้อยละ 47.70 มีอาชีพรับจ้างในภาคเกษตร อาทิ รับจ้างเพาะปลูก หรือ รับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร แรงงานภาคเกษตรจำนวน 193 คน หรือร้อยละ 48.30 มีอาชีพรับจ้างนอกภาคเกษตร อาทิ ค้าขาย ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือก่อสร้าง เป็นต้น และมีแรงงานภาคเกษตรจำนวน 16 คนหรือร้อยละ 4.00 ที่ไม่มีอาชีพรอง

ผู้มีรายได้ในครัวเรือนนั้น กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือกลุ่มที่มีผู้มีรายได้ระหว่าง 1-2 คน มีจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 **รายได้สุทธิในครัวเรือน** กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ มีรายได้ระหว่าง 10,001 -15,000 บาท ต่อเดือน มีจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 **ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน** กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท มากที่สุดมีจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.50 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ข้อมูลโครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

(n = 400)

อาชีพหลัก		จำนวน	ร้อยละ
1. ทำนา	นาปี	77	19.20
	นาปีและนาปรัง	323	80.80
2. เลี้ยงสัตว์	ไม่ได้เลี้ยงสัตว์	165	41.30
	เลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำเกษตร	235	58.70
3. ทำสวน	ไม่ได้ทำ	256	64.00
	ทำสวน อาทิ ผักสวนครัว ผลไม้ เป็นต้น	144	36.00
4. ทำไร่	ไม่ได้ทำไร่	332	83.00
	ทำไร่ อาทิ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด	68	17.00
อาชีพรอง		จำนวน	ร้อยละ
1.	รับจ้างในภาคการเกษตร	191	47.70
2.	รับจ้างนอกภาคการเกษตร	193	48.30
3.	ไม่มีอาชีพรอง	16	4.00
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้/คน		จำนวน	ร้อยละ
1.	มีสมาชิกจำนวน 1 - 2 คน	198	49.50
2.	มีสมาชิกจำนวน 3 - 4 คน	166	41.50
3.	มีสมาชิกจำนวน 5 - 6 คน	34	8.50
4.	มีสมาชิกจำนวน 7 - 8 คน	2	0.50
รายได้สุทธิของครัวเรือน/เดือน		จำนวน	ร้อยละ
1.	ต่ำกว่า 5,000 บาท	15	3.75
2.	ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท	130	32.50
3.	ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท	143	35.75
4.	ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท	57	14.25
5.	มากกว่า 20,000 บาท	55	13.75
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน/เดือน		จำนวน	ร้อยละ
1.	ไม่มีค่าใช้จ่าย	1	0.25
2.	ต่ำกว่า 5,000 บาท	52	13.00
3.	ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท	222	55.50
4.	ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท	60	15.00
5.	ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท	37	9.25
6.	มากกว่า 20,000 บาท	16	4.00
7.	ไม่แน่นอน	12	3.00

หมายเหตุ : กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 อาชีพในชุดคำถามที่เกี่ยวกับอาชีพหลัก

ที่มา : จากการสำรวจ

จากผลการศึกษาพบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ทำอาชีพหลักคือการทำนา ทั้งนี้จะทำทั้งนาปีและนาปรัง นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรส่วนมากยังเลี้ยงสัตว์ อาทิ เป็ด ไก่ หรือ ปลา เป็นต้น ควบคู่ไปกับการทำเกษตรด้วยคิดเป็นร้อยละ 58.70 หรือ 235 คน ในส่วนของแรงงานภาคเกษตรที่มีที่ดินจำนวนมากก็มีการทำสวนผักหรือผลไม้ อีกทั้งทำไร่ควบคู่ไปกับการทำนาอีกด้วย

ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่มีอาชีพรอง โดยเป็นการรับจ้างนอกภาคเกษตรและในภาคเกษตร ซึ่งการรับจ้างดังกล่าวมีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 48.30 และร้อยละ 47.70 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่มีอาชีพรองมีเพียงร้อยละ 4.00 แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่จะทำอาชีพรองเพื่อหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัวไปพร้อมกับการทำการเกษตร หรือเป็นการหารายได้เสริมในช่วงที่หมดจากฤดูเพาะปลูกและฤดูเก็บเกี่ยว

สำหรับรายได้สุทธิและรายจ่ายในแต่ละเดือนของกลุ่มตัวอย่างซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่จะมีรายได้มากกว่ารายจ่าย

ตอนที่ 3 ด้านข้อมูลปัญหาแรงงานภาคเกษตร

แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ทำงานวันละ 7-8 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 ทั้งนี้ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างจำนวน 259 คนคิดเป็นร้อยละ 64.75 วางงานไม่เกิน 1 เดือน มีส่วนน้อยคือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ที่ว่างงานมากกว่า 5 เดือน สำหรับความช่วยเหลือจากภาครัฐที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ 1) ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในด้านการผลิต 2) ให้ความรู้พัฒนาฝีมือและทักษะด้านอาชีพ และ 3) เพิ่มค่าจ้าง/รายได้ โดยคิดเป็นร้อยละ 88.20 59.20 และ 57.20 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ข้อมูลปัญหาแรงงานภาคเกษตร

(n = 400)

ชั่วโมงในการทำงานของแรงงานภาคเกษตร/คน/วัน	จำนวน	ร้อยละ
1. 1 - 3 ชั่วโมง	3	0.75
2. 3 - 4 ชั่วโมง	8	2.00
3. 5 - 6 ชั่วโมง	58	14.50
4. 7 - 8 ชั่วโมง	305	76.25
4. 9 - 10 ชั่วโมง	26	6.50
จำนวนเดือนที่ไม่ได้ทำงานในภาคเกษตร/คน/เดือน	จำนวน	ร้อยละ
1. 0 - 1 เดือน	259	64.75
2. 2 - 3 เดือน	122	30.50
3. 4 - 5 เดือน	17	4.25
4. 6 - 7 เดือน	1	0.25
4. 8 เดือนขึ้นไป	1	0.25
ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในด้านการผลิต	353	88.20
2. ให้ความรู้ พัฒนาฝีมือ และทักษะด้านอาชีพ	237	59.20
3. ตั้งกองทุนดอกเบี้ยต่ำให้ผู้ขาดแคลนเงินทุน/ภาระหนี้สิน	231	57.80
4. เพิ่มค่าจ้าง/ รายได้	229	57.20
5. สร้างกลไกตลาดหรือตลาดสินค้าทางการเกษตร/ผู้ประกอบการ รายย่อย	190	47.50
6. ตั้งศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทน แรงงาน	125	31.20
7. อื่น ๆ (ระบุ)	27	6.80

หมายเหตุ : กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ในชุดคำถามเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือ
จากภาครัฐ

ที่มา : จากการสำรวจ

ตอนที่ 4 ด้านสวัสดิการ

สำหรับ 10 อันดับของประเภทสวัสดิการต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ มีหอกระจายข่าวและ
เสียงตามสาย กองทุนฌาปนกิจ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ถนนเพื่อการขนส่งสินค้าการเกษตร ไฟฟ้าและ
น้ำประปาเพื่อการเกษตร ศาลาประชาคมประจำตำบล การส่งเสริมสุขภาพประชาชน/จัดหน่วยแพทย์

เคลื่อนที่รักษาฟรี การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพทางการเกษตร ร้านค้าชุมชน/กลุ่มออมทรัพย์ และศูนย์เรียนรู้จาก
ภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 สวัสดิการที่แรงงานภาคเกษตรได้รับในพื้นที่

สวัสดิการที่แรงงานภาคเกษตรได้รับในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
1. หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย	337	84.20
2. กองทุนฌาปนกิจ	331	82.80
3. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	322	80.50
4. ถนนเพื่อการขนส่งสินค้าเกษตร	317	79.20
5. ไฟฟ้าและน้ำประปาเพื่อการเกษตร	301	75.20
6. ศาลาประชาคมประจำตำบล	293	73.20
7. ส่งเสริมสุขภาพประชาชน/จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่รักษาฟรี	291	72.80
8. การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพการเกษตร	286	71.50
9. ร้านค้าชุมชน/กลุ่มออมทรัพย์	240	60.00
10. ศูนย์เรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน	216	54.00
11. ห้องสมุดประจำตำบล/พิพิธภัณฑ์ประจำตำบล	204	51.00
12. โทรศัพท์สาธารณะ	202	50.50
13. การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์พันธุ์ปลา เป็นต้น	167	41.80
14. การช่วยเหลือกันด้านแรงงาน เช่น การลงแขกการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น	164	41.00
15. การทำท่อระบายน้ำเสีย ขุดลอกคูคลอง	162	40.50
16. ศูนย์รวบรวมข้อมูลเรื่องร้องทุกข์	154	38.50
17. การกำจัดของเสีย ขยะ จากการทำการเกษตร	149	37.20
18. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน/ อบรมเยาวชนในตำบล	147	36.80
19. รถดับเพลิง	142	35.50
20. กองทุนดอกเบี้ยต่ำให้ผู้ขาดแคลนเงินทุน/มีภาระหนี้สิน	122	30.50
21. ศูนย์ดำรงธรรมหรือศูนย์ยุติธรรมประจำตำบล	104	26.00
22. การฝึกอบรมเรื่องสิทธิแรงงานภาคเกษตร	91	22.80
23. สวัสดิการผู้สูงอายุ	66	16.50

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สวัสดิการที่แรงงานภาคเกษตรได้รับในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
24. รถตัดหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืช	63	15.80
25. ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงาน เช่น เครื่องเก็บเกี่ยวผลผลิต รถไถพรวนดิน ฯลฯ	56	14.00
26. ศูนย์ข้อมูลแรงงาน/ศูนย์จัดหางานประจำตำบล	45	11.20
27. สวัสดิการด้านการขนส่ง เช่น บริการรถยนต์และผู้ขับรถยนต์ในการขนส่งผลผลิต	27	6.80
28. อื่นๆ (ระบุ).....	1	0.20

หมายเหตุ : กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากกว่า 1 สวัสดิการตามที่ได้รับจริง

ที่มา : จากการสำรวจ

กลุ่มตัวอย่างได้รับสวัสดิการที่สังคม/ชุมชนจัดให้ทุกคน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้เข้าร่วมหรือได้รับ คือ หลักประกันสุขภาพ (30 บาทรักษาทุกโรค) กองทุนฌาปนกิจ และกองทุนออมทรัพย์วันละ 1 บาท อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก หรือ 381 คน คิดเป็นร้อยละ 95.20 ไม่พอใจกับสวัสดิการที่สังคม/ชุมชนที่ตนเองได้รับ เนื่องจากสิทธิประโยชน์ที่ได้ยังได้รับน้อยเกินไป ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การได้รับบริการด้านสวัสดิการชุมชน/สังคมในพื้นที่

การได้รับบริการด้านสวัสดิการชุมชน/สังคมในพื้นที่	คน	ร้อยละ
1. หลักประกันสุขภาพ (30 บาทรักษาทุกโรค)	385	96.20
2. กองทุนฌาปนกิจ	336	84.00
3. กองทุนออมทรัพย์วันละ 1 บาท	186	46.50
4. เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	25	6.20

หมายเหตุ : กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากกว่า 1 สวัสดิการตามที่ได้รับจริง

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับสิทธิประโยชน์ประกันสังคมมาตรา 40 ระบบสมัครใจนั้นพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนถึง 237 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 59.20 ไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ดังกล่าวโดยที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าไม่มีหน่วยงานในภาครัฐมาให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตามเมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ทราบถึงสิทธิประโยชน์ของระบบประกันสังคมมาตรา 40 แล้ว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 มีความต้องการที่จะเข้าร่วมกับโครงการประกันสังคมมาตรา 40 เนื่องจากต้องการมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น อีกทั้งต้องการได้รับความคุ้มครองมากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน โดยกลุ่มตัวอย่างต้องการจ่ายเงินสมทบ 150 บาท/เดือน ได้รับสิทธิประโยชน์ 4 กรณี คือ เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เสียชีวิต และบำเหน็จชราภาพ ในส่วน

ของแรงงานภาคเกษตรที่ไม่ต้องการเข้าร่วมประกันสังคมมาตรา 40 เนื่องจากมองว่าใช้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่อยู่แล้ว และไม่มีข้อมูลมากพอที่จะตัดสินใจ นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรบางส่วนได้ทำประกันชีวิตไว้กับภาคเอกชน

ในส่วนของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชรา โดยกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน หรือร้อยละ 62.00 ทราบว่ามีการดำเนินงานดังกล่าว โดยทราบจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสภาแรงงานภาคเกษตร อย่างไรก็ตามแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 ไม่ต้องการเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชรา เนื่องจากมีการออมทรัพย์กับกองทุนออมทรัพย์ต่างๆ และออมกับผู้ประกอบการเอกชน นอกจากนี้ยังไม่มี信心ที่กองทุนสวัสดิการชราจะประกาศให้ใช้ได้ทางปฏิบัติ อีกทั้งแรงงานภาคเกษตรส่วนหนึ่งยังไม่สามารถส่งเงินสมทบได้ตลอดโครงการ สำหรับแรงงานภาคเกษตรที่สนใจจะเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชรา ส่วนมากสามารถจ่ายเงินสมทบได้ปีละประมาณ 1,000 บาท

นอกจากนี้แล้วแรงงานภาคเกษตรจำนวน 332 คน หรือร้อยละ 83.00 เคยได้ยินข่าวสารหรือรับทราบการก่อตั้งกองทุนการออมแห่งชาติจากสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์ และมีแรงงานภาคเกษตรจำนวน 263 คน หรือร้อยละ 65.80 ต้องการเข้าร่วมกองทุนดังกล่าว เนื่องจากเป็นการสร้างหลักประกันให้กับชีวิต หรือมีเงินใช้ยามชรา อีกทั้งเป็นการออมทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนที่ดี รัฐบาลออกเงินสมทบในอัตราที่เหมาะสม หากจะเข้าร่วมกองทุนการออมแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างสามารถส่งเงินเข้าร่วมกองทุนดังกล่าวในอัตราไม่เกิน 3,000 บาท/ปี

ตอนที่ 5 ข้อมูลความเห็นด้านการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการ

สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคำถามด้านมาตรฐานการทำงาน พบว่าแรงงานภาคเกษตรจำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 67.75 เห็นด้วยกับการที่แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง แรงงานภาคเกษตรจำนวน 266 คน หรือร้อยละ 66.50 เห็นด้วยที่แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการคุ้มครองให้มีความมั่นคงในการทำงานโดยการมีกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนทดแทนในกรณีประสบอันตรายจากการทำงาน เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 228 คน หรือร้อยละ 57.00 เห็นด้วยที่แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการจ้างงานที่เป็นธรรม เช่น แรงงานภาคเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา ควรมีสัญญาที่เป็นธรรมหรือบริษัทผู้เข้าร่วมไม่เอาเปรียบแรงงานภาคเกษตร สำหรับแรงงานภาคเกษตรจำนวน 226 คน หรือร้อยละ 56.50 เห็นด้วยที่แรงงานภาคเกษตรควรมีความปลอดภัยในการทำงาน เช่น มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงาน และแรงงานภาคเกษตรจำนวน 169 คน หรือร้อยละ 42.25 เห็นด้วยอย่างยิ่งที่แรงงานในภาคเกษตรควรรวมกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทคู่สัญญา ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรจำนวน 208

คน หรือร้อยละ 52.00 เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ควรจะมีการส่งเสริมการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยในการทำงานภาคเกษตร

ในด้านมาตรฐานการทำงาน พบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เห็นด้วยกับการดำเนินการให้แรงงานภาคเกษตรได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความมั่นคงและปลอดภัยในการประกอบอาชีพจากการที่มีอุปกรณ์ต่างๆมาป้องกันอันตรายจากการทำงาน อีกทั้งปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีมาเป็นการใช้สารชีวภาพหรือปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้แล้วการที่มีกองทุนต่างๆ อาทิ ระบบประกันสังคมมาตรา 40 เป็นต้น ทำให้มีความมั่นคงในชีวิตเพิ่มขึ้น ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรยังเห็นด้วยกับการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง โดยระดับความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรทั้ง 6 ข้อ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ซึ่งแรงงานภาคเกษตรมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การทำงานควรมีความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้นจากการปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี ควรมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันในการทำงาน อีกทั้งควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือบริษัทคู่สัญญา ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านมาตรฐานแรงงาน

(n = 400)

ด้านมาตรฐานแรงงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง	109 (27.25%)	271 (67.75%)	17 (4.25%)	2 (0.25%)	1 (0.25%)	4.21	0.56	มาก
2. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการคุ้มครองให้มีความมั่นคงในการทำงานโดยการมีกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนทดแทนในกรณีประสบอันตรายจากการทำงาน เป็นต้น	124 (31.00%)	266 (66.50%)	10 (2.50%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)	4.29	0.50	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 400)

ด้านมาตรฐานแรงงาน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
3. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการจ้างงานที่เป็นธรรม เช่น แรงงานภาคเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา ควรมีสัญญาที่เป็นธรรมหรือบริษัทผู้เข้าร่วมไม่เอาเปรียบแรงงานภาคเกษตร	127 (31.75%)	228 (57.00%)	41 (10.25%)	3 (0.75%)	1 (0.25%)	4.19	0.66	มาก
4. แรงงานภาคเกษตรควรมีความปลอดภัยในการทำงาน เช่น มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงาน	156 (39.00%)	226 (56.50%)	17 (4.25%)	1 (0.25%)	0 (0.00%)	4.34	0.57	มาก
5. แรงงานภาคเกษตรควรรวมกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือบริษัทคู่สัญญา	169 (42.25%)	162 (40.50%)	63 (15.75%)	6 (1.50%)	0 (0.00%)	4.24	0.76	มาก
6. ควรมีการส่งเสริมการใช้สารชีวภาพแทนสารเคมี เพื่อความปลอดภัยในการทำงานภาคเกษตร	208 (52.00%)	169 (42.25%)	18 (4.50%)	4 (1.00%)	1 (0.25%)	4.45	0.65	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับด้านการประกันสังคม แรงงานภาคเกษตรจำนวน 231 คน หรือร้อยละ 57.75 เห็นด้วยกับการขยายขอบเขตการคุ้มครองและประกันสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตรให้ครบทั้ง 7 กรณี เหมือนแรงงานในระบบประกันสังคมมาตรา 33 คือ กรณี เจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และการว่างงาน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในสังคม แรงงานภาคเกษตรจำนวน 188 คน หรือร้อยละ 47.00 เห็นด้วยกับการจ่ายเงินสมทบเดือนละ 150 บาท ในการเข้าสู่ระบบประกันสังคมของแรงงานภาคเกษตร โดยได้รับการคุ้มครองกรณีเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ และชราภาพ ทั้งนี้ แรงงานภาคเกษตรจำนวน 220 คน หรือร้อยละ 55.00 เห็นด้วยกับการที่ระบบการจ่ายเงินสมทบประกันสังคมมาตรา 40 ควรเป็นแบบบังคับ โดยการมีส่วนร่วม 3 ฝ่าย คือ ภาครัฐ แรงงานภาคเกษตร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอัตราที่เหมาะสมตามความสามารถในการจ่ายของแรงงานภาคเกษตรในแต่ละกิจการเกษตร ทั้งนี้ แรงงานภาคเกษตรจำนวน 273 คน หรือร้อยละ 68.25 เห็นด้วยว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แรงงาน

ภาคเกษตรเข้าร่วมโครงการประกันสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอต่อการเข้าร่วมโครงการประกันสังคมอาจจะไม่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

ทั้งนี้การเข้าร่วมระบบประกันสังคมนั้นแรงงานภาคเกษตรจำนวน 203 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.75 เห็นด้วยว่าจะทำให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรต่อไป และแรงงานภาคเกษตรจำนวน 208 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.00 ไม่เห็นด้วยกับการที่ไม่เข้าร่วมโครงการประกันสังคมเนื่องจากไม่มีเงินเหลือพอที่จะจ่ายเงินสมทบได้ทุกเดือน

สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันสังคม จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการที่จะเข้าร่วมระบบประกันสังคม ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะสามารถจ่ายเงินสมทบได้ประมาณเดือนละ 150 บาท แต่ความคุ้มครองที่ได้แรงงานภาคเกษตรส่วนมากเห็นว่าควรจะได้รับคุ้มครองเท่ากับผู้ประกันสังคมมาตรา 33 คือ ได้รับการคุ้มครอง 7 กรณี คือ เจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และกรณีว่างงาน โดยการจ่ายเงินสมทบนั้นควรจะได้รับจากการจ่ายเงินสมทบจากภาครัฐบาล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามทางสำนักงานประกันสังคมจะต้องมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันสังคมมาตรา 40 มากกว่าที่เป็นอยู่เนื่องจากแรงงานภาคเกษตรจำนวนมากยังไม่มีความรู้หรือยังไม่รู้จักระบบประกันสังคมมาตรา 40 โดยความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรต่อการประกันสังคม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับปานกลาง โดยแรงงานภาคเกษตรเห็นควรให้มีการขยายการคุ้มครองมาตรา 40 ให้เท่ากับระบบประกันสังคมมาตรา 33 และควรมีการจ่ายเงินสมทบร่วมกันระหว่างภาครัฐ แรงงานภาคเกษตร และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยจ่ายเงินสมทบเดือนละ 150 บาท นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกรเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันสังคมมาตรา 40 ดังแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับการประกันสังคม

(n = 400)

ด้านการประกันสังคม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านเห็นว่าควรขยายขอบเขตการคุ้มครองและประกันสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตรให้ครบทั้ง 7 กรณี เหมือนแรงงานในระบบที่ประกันสังคมมาตรา 33 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และการว่างงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในสังคม	105 (26.25%)	231 (57.75%)	52 (13.00%)	7 (1.75%)	5 (1.25%)	4.06	0.75	มาก
2. ท่าน เห็น ว่า การ เข้า สู่ ประกันสังคมตามความสมัครใจ มาตรา 40 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ และชราภาพ โดยจ่ายเดือนละ 150 บาทมีความเหมาะสมแล้ว	75 (18.75%)	188 (47.00%)	51 (12.75%)	77 (19.25%)	9 (2.25%)	3.61	1.06	ปาน กลาง
3. ท่าน ต้องการ เข้า สู่ ระบบ ประกันสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตรตามความสมัครใจตาม มาตรา 40 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย และ ทูพพลภาพ โดยจ่ายเดือนละ 100 บาทมีความเหมาะสมแล้ว	37 (9.25%)	98 (24.50%)	117 (29.25%)	129 (32.25%)	19 (4.75%)	3.01	1.06	น้อย
4. ระบบการจ่ายเงินสมทบควรเป็นแบบบังคับ โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่าย คือ ภาครัฐ แรงงาน ภาคเกษตร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอัตราที่เหมาะสมตามความสามารถในการจ่ายของแรงงานภาคเกษตรในแต่ละกิจการเกษตร	70 (17.50%)	220 (55.00%)	66 (16.50%)	42 (10.50%)	2 (0.50%)	3.78	0.87	มาก

ตารางที่ 16 (ต่อ)

(n = 400)

ด้านการประกันสังคม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความคิดเห็น
5. ท่านเห็นว่าควรมีการ ประชาสัมพันธ์ให้แรงงานภาค เกษตรเข้าร่วมโครงการ ประกันสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน	102 (25.50%)	273 (68.25%)	19 (4.75%)	6 (1.50%)	0 (0.00%)	4.18	0.57	มาก
6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการประกันสังคมที่ เพียงพอต่อการตัดสินใจเข้าร่วม ในระบบประกันสังคม	50 (12.50%)	112 (28.00%)	66 (16.50%)	165 (41.25%)	7 (1.75%)	3.08	1.12	น้อย
7. ท่านเห็นว่าการเข้าร่วมใน ระบบประกันสังคม ทำให้เกิด ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ เกษตรต่อไป	63 (15.75%)	203 (50.75%)	102 (25.50%)	32 (8.00%)	0 (0.00%)	3.74	0.82	มาก
8. ท่านมีความต้องการเข้าร่วมใน ระบบประกันสังคมแต่ไม่ทราบ วิธีการสมัคร หรือวิธีการปฏิบัติให้ เข้าสู่การประกันสังคมได้	38 (9.50%)	190 (47.50%)	62 (15.50%)	106 (26.50%)	4 (1.00%)	3.38	1.01	ปาน กลาง
9. ท่านไม่สนใจเข้าร่วมในระบบ ประกันสังคม เนื่องจากไม่มีเงิน เหลือพอที่จะจ่ายเงินสมทบได้ทุก เดือน *	21 (5.25%)	94 (23.50%)	54 (13.50%)	208 (52.00%)	23 (5.75%)	3.3	2.48	ปาน กลาง

หมายเหตุ : * หมายถึงคำถามเชิงลบ

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน หรือร้อยละ 66.25 เห็นด้วยกับหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือบัตรทอง หรือ 30 บาทรักษาทุกโรคว่ามีความเหมาะสมและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรจำนวน 139 คน หรือร้อยละ 34.75 เห็นด้วยว่าจะใช้บัตรทองเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่ระบบสวัสดิการสังคมอื่นๆ เช่น ระบบประกันสังคม เนื่องจากมีความสะดวกใช้ประโยชน์ได้ง่ายที่สุด สามารถใช้บริการได้จากสถานอนามัยและโรงพยาบาลใกล้บ้าน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน หรือร้อยละ 53.50 เห็นด้วยกับการที่ชุมชนควรมีการจัดสวัสดิการชุมชน อาทิ กองทุนออมทรัพย์

กองทุนฌาปนกิจ เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคม เพื่อคนในชุมชนจะได้ไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกหรือภาครัฐ นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรจำนวน 232 คน หรือร้อยละ 58.00 เห็นด้วยว่าการมีสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย อาทิ กองทุนประกันสังคม หรือหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ มีหลักประกันทางสังคมและความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น

สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน จะเห็นได้ว่าแรงงานภาคเกษตรเห็นด้วยกับการที่มีสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย ซึ่งการมีสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน ที่หลากหลายนั้นส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นสวัสดิการสังคมที่จัดให้โดยรัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเท่านั้น สวัสดิการต่างๆ อาทิ กองทุนฌาปนกิจ เป็นต้น ที่จัดขึ้นในชุมชนก็สร้างความมั่นคงให้กับแรงงานภาคเกษตรได้ อีกทั้งเป็นการสร้างความสามัคคีและชาวบ้านในชุมชนสามารถช่วยเหลือพึ่งพากันได้ โดยระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ซึ่งแรงงานภาคเกษตรมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือเห็นว่าการใช้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า/บัตรทอง/30 บาทรักษาทุกโรค มีความเหมาะสมแล้ว อีกทั้งการมีสวัสดิการทางสังคมที่หลากหลาย และมีสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ทำให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน

(n = 400)

ด้านสวัสดิการสังคม/ สวัสดิการชุมชน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านเห็นว่าหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือบัตรทอง หรือ 30 บาทรักษาทุกโรคมีความเหมาะสมและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด	75 (18.75%)	265 (66.25%)	20 (5.00%)	35 (8.75%)	5 (1.25%)	3.93	0.83	มาก
2. ท่านคิดว่าจะใช้บัตรทองเพียงอย่างเดียวไม่ใช้ระบบสวัสดิการสังคมอื่น ๆ เช่น ระบบประกันสังคม เพราะมีความสะดวก ใช้ประโยชน์ได้ง่ายที่สุด สามารถใช้บริการได้จากสถานีนอนามัย/โรงพยาบาลใกล้บ้าน	41 (10.25%)	139 (34.75%)	84 (21.00%)	117 (29.25%)	19 (4.75%)	3.16	1.10	ปาน กลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 400)

ด้านสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
3. ท่านคิดว่าสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ เช่น กองทุนออมทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจ ฯลฯ ควรมีการจัดทำทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมที่จัดโดยชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อคนในชุมชน โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกหรือภาครัฐ	121 (30.25%)	214 (53.50%)	29 (7.25%)	33 (8.25%)	3 (0.75%)	4.04	0.88	มาก
4. ท่านคิดว่าการมีสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย อาทิ กองทุนประกันสังคม หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ได้รับความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น	208 (52.00%)	169 (42.25%)	18 (4.50%)	4 (1.00%)	1 (0.25%)	3.96	0.70	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ความคิดเห็นด้านกองทุนสวัสดิการชานา/กองทุนการออมแห่งชาติ แรงงานภาคเกษตรจำนวน 177 คน หรือร้อยละ 44.25 เห็นด้วยกับการเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชานามากกว่ากองทุนอื่น เพราะเป็นชานาและเห็นว่าน่าจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรจำนวน 147 คน หรือร้อยละ 36.75 ไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมกองทุนการออมแห่งชาติด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นกองทุนการออมที่ใหญ่และครอบคลุมถึงแรงงานภาคเกษตร รวมทั้งได้รับผลประโยชน์มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน หรือร้อยละ 55.50 เห็นด้วยที่ว่ากรมกองทุนสวัสดิการชานาและกองทุนการออมแห่งชาติเป็นกองทุนที่เข้าช้อนกับกองทุนที่มีอยู่ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน หรือร้อยละ 56.50 เห็นด้วยที่ว่าถ้าต้องเข้าร่วมกองทุนทั้งสองกองทุนจะต้องจ่ายเงินสมทบในอัตราที่สูงเกินความสามารถในการจ่ายเงินของแรงงานภาคเกษตร

สรุปความเห็นเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชานา/กองทุนการออมแห่งชาติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการมีทั้งกองทุนสวัสดิการชานา/กองทุนการออมแห่งชาติ ช้ช้อนกับกองทุนที่มีอยู่แล้ว อาทิ ระบบประกันสังคม มาตรา 40 หรือหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและ

เบี้ยผู้พิการ นอกจากนี้การที่ต้องจ่ายเงินสมทบทั้งสองกองทุนทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถเข้าร่วมได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านรายได้ที่ไม่มีความแน่นอน โดยแรงงานภาคเกษตรมีระดับความคิดเห็นปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 โดยระดับความคิดเห็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแรงงานภาคเกษตรคิดว่ากองทุนสวัสดิการชวนาและกองทุนการออมแห่งชาติมีความซ้ำซ้อนกับสวัสดิการสังคมที่มีอยู่แล้ว อาทิ ระบบประกันสังคม เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือ เบี้ยยังชีพคนพิการ อีกทั้งความสามารถในการจ่ายเงินสมทบในแต่ละเดือนของการเข้าร่วมกองทุนยังเป็นข้อจำกัดในการเข้าร่วมกองทุนดังกล่าวด้วยดังแสดงในตารางที่ 18 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชวนาและ

กองทุนการออมแห่งชาติ

(n=400)

ด้านกองทุน สวัสดิการชวนา/ กองทุนการออม แห่งชาติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านต้องการเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชวนามากกว่ากองทุนอื่น เพราะเป็นชวนา และเห็นว่าจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด	73 (18.25%)	177 (44.25%)	90 (22.50%)	58 (14.50%)	2 (0.50%)	3.65	0.95	ปานกลาง
2. ท่านต้องการเข้าร่วมกองทุนการออมแห่งชาติมากกว่ากองทุนอื่น เพราะเป็นกองทุนออมที่ใหญ่และครอบคลุมถึงแรงงานภาคเกษตรรวมทั้งได้รับผลประโยชน์มากที่สุด	40 (10.00%)	68 (17.00%)	143 (35.75%)	147 (36.75%)	2 (0.50%)	2.99	0.98	ปานกลาง

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(n=400)

ด้านกองทุน สวัสดิการชานา/ กองทุนการออม แห่งชาติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
3. ท่าน เห็น ว่า กองทุนสวัสดิการ ชานาและกองทุน การออมแห่งชาติ เป็น กอง ทุน ที่ เข้าชื้อนกับกองทุน ที่มีอยู่ *	19 (4.75%)	222 (55.50%)	109 (27.25%)	43 (10.75%)	7 (1.75%)	2.49	0.82	ปานกลาง
4. ท่าน เห็น ว่า กองทุนทั้งสอง กองทุนต้องจ่ายเงิน สมทบในอัตราที่สูง เกินความสามารถ ในการจ่ายของท่าน *	29 (7.25%)	226 (56.50%)	91 (22.75%)	51 (12.75%)	3 (0.75%)	2.43	0.83	ปานกลาง

หมายเหตุ : * หมายถึงคำถามเชิงลบ

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับด้านความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้ แรงงานภาคเกษตรจำนวน 227 คน หรือร้อยละ 56.75 เห็นด้วยว่ารายได้ของตนเองจากการทำงานมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 177 คน หรือร้อยละ 44.25 เห็นด้วยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ว่าสามารถแก้ไขปัญหาและทำงานในภาคเกษตรต่อไปได้โดยไม่มีผลกระทบมากนัก แรงงานภาคเกษตรจำนวน 191 คน หรือร้อยละ 47.75 เห็นด้วยว่ารายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรองที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและไม่มีเงินออม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 คน หรือร้อยละ 41.75 เห็นด้วยว่างานในภาคการเกษตรที่ทำอยู่ไม่มีความมั่นคงด้านรายได้และสวัสดิการ อีกทั้งเป็นงานที่หนัก จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานทำงานในภาคเกษตรต่อไป

สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้ พบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่หวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถแก้ไขปัญหาได้หากเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ อาทิ ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ หรือ ภัยธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันแรงงานภาคเกษตรก็มีปัญหาเรื่องค่าครองชีพอันเนื่องมาจากราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมถึงค่าจ้างแรงงานมีการปรับตัวสูงขึ้น

แต่ราคาสินค้าทางเกษตรไม่ได้มีการปรับเพิ่มขึ้น นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรยังมองว่างานในภาคเกษตรเป็นงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน จึงไม่มีความต้องการให้ลูกหลานตัวเองสืบทอดอาชีพทางการเกษตร ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร และมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security) ของไทยในอนาคต สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแรงงานภาคเกษตรคิดว่างานที่ทำอยู่นั้นมีรายได้ไม่แน่นอน ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งขาดสวัสดิการและความคุ้มครองต่างๆ จากการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างก็พอที่จะแก้ไขปัญหาได้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ หรือภัยธรรมชาติ ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรเกี่ยวกับความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้

(n=400)

ด้านความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
1.รายได้จากการทำงานของท่านมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์การทำงาน	32 (8.00%)	227 (56.75%)	101 (25.25%)	36 (9.00%)	4 (1.00%)	3.62	0.80	ปานกลาง
2. เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ท่านสามารถแก้ปัญหาและทำงานในภาคเกษตรต่อไปโดยไม่มีผลกระทบมากนัก	19 (4.75%)	177 (44.25%)	97 (24.25%)	84 (21.00%)	23 (5.75%)	3.21	1.01	ปานกลาง
3. ท่านเห็นว่าทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และไม่มีเงินออม *	26 (6.50%)	191 (47.75%)	42 (10.50%)	131 (32.75%)	10 (2.50%)	2.77	1.06	ปานกลาง
4.ท่านเห็นว่างานที่ทำไม่มีความมั่นคงด้านรายได้และสวัสดิการ อีกทั้งยังเป็นงานที่หนัก จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานทำงานในภาคเกษตรต่อไป *	38 (9.50%)	167 (41.75%)	43 (10.75%)	129 (32.25%)	23 (5.75%)	2.83	1.15	ปานกลาง

หมายเหตุ : * หมายถึงคำถามเชิงลบ

ที่มา : จากการสำรวจ

ในด้านความพึงพอใจในการทำงาน แรงงานภาคเกษตรจำนวน 266 คน หรือร้อยละ 66.50 เห็นด้วยกับการทำการเกษตรและจะทำไปจนกว่าจะทำไม่ไหว แรงงานภาคเกษตรจำนวน

253 คน หรือร้อยละ 63.25 **เห็นด้วย**ว่าตนเองมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและได้ทำงานที่ตนเองชอบ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน หรือร้อยละ 55.50 **ไม่เห็นด้วย**กับการที่จะย้ายงานไปทำงานอื่นนอกภาคเกษตร เพราะงานเหล่านั้นมีรายได้และสวัสดิการที่ดีกว่า

ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ต้องการที่จะทำการเกษตรต่อไปจนกว่าจะทำไม่ไหว แต่ไม่ต้องการให้ลูกหลานของตนสืบทอดอาชีพทางการเกษตร เนื่องจากเป็นงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่มีสวัสดิการทำให้ไม่มีความมั่นคงในชีวิต โดยมีระดับความคิดเห็นปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.52 อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้เป็นแรงงานภาคเกษตรที่มีอายุในช่วงวัยกลางคนเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่มีโอกาสมากในการเลือกประกอบอาชีพที่ตนต้องการ ดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรด้านความพึงพอใจในการทำงาน

(n = 400)

ด้านความพึงพอใจในการทำงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น
1.ท่านพึงพอใจทำการเกษตรต่อไปจนกว่าจะทำไม่ไหว	106 (26.50%)	266 (66.50%)	20 (5.00%)	4 (1.00%)	4 (1.00%)	4.16	0.65	มาก
2.ท่านมีความภาคภูมิใจในการทำงานและได้ทำงานที่ตนเองชอบ	137 (34.25%)	253 (63.25%)	5 (1.25%)	4 (1.00%)	1 (0.25%)	4.30	0.57	มาก
3.ท่านคิดจะเปลี่ยนไปทำงานอื่นที่ไม่ใช่งานในภาคเกษตร เพราะมีรายได้และสวัสดิการดีกว่า *	23 (5.75%)	34 (8.50%)	46 (11.50%)	222 (55.50%)	75 (18.75%)	3.73	1.04	มาก

หมายเหตุ : * หมายถึงคำถามเชิงลบ

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาโครงการจัดสวัสดิการให้กับแรงงานภาคเกษตรในครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของแรงงานภาคเกษตรทั่วประเทศ จำนวน 400 คน เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตร เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนได้จากการสุ่มตัวอย่างจากทั่วประเทศ จำนวน 7 จังหวัด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มุกดาหาร อ่างทอง นครปฐม จันทบุรี เพชรบุรี และชุมพร โดยใช้แบบสอบถามในการหาข้อเท็จจริง และนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และนำมาจัดทำเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะในการศึกษา

5.1 สรุป

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ จำนวน 148 คน หรือร้อยละ 37.00 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 117 คน หรือร้อยละ 29.25 ทำการเกษตรมาแล้วระหว่าง 21-30 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเริ่มทำอาชีพแรงงานภาคเกษตรกรรมหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับการถือครองที่ดินนั้นแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินระหว่าง 21-50 ไร่ ซึ่งเป็นการถือครองพื้นที่ขนาดกลาง ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรจะใช้พื้นที่ดังกล่าวในการทำการเกษตร ไม่ได้มีการเช่าที่ดินในการทำการเกษตรเพิ่ม มีเพียงส่วนน้อยที่มีการเช่าที่ดินเพิ่มในการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์

สมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 242 คน หรือร้อยละ 60.50 มีสมาชิกระหว่าง 4-6 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน หรือร้อยละ 53.50 มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี อยู่ครัวเรือนละ 3-4 คน สำหรับสมาชิกที่มีในครัวเรือนที่เป็นผู้มียาได้นั้น ส่วนใหญ่มีครัวเรือนละ 1-2 คน รายได้สุทธิส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาทต่อเดือน และมีรายจ่ายในครัวเรือนต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท ซึ่งส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย

การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะทำนาเป็นหลัก โดยจะทำนาปีและนาปรัง นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ อาทิ เป็ด ไก่ ปลา หมู หรือวัว ควบคู่ไปกับการทำนา นอกจากนี้แรงงานภาคเกษตรบางส่วนยังมีการทำสวนผัก สวนผลไม้ และทำไร่พืชเศรษฐกิจ อาทิ อ้อยโรงงาน ข้าวโพด หรือ มันสำปะหลัง ควบคู่ไปกับการปลูกข้าว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอาชีพรองจากการรับจ้างทั้งในและนอกภาคการเกษตร โดยการรับจ้างในภาคการเกษตรจะเป็นการรับจ้างเพาะปลูกพืช และรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร โดยรับจ้างอยู่ในละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัยอยู่ สำหรับแรงงานภาคเกษตรที่รับจ้างนอกภาคการเกษตรจะทำอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น เป็นกรรมกรในงานก่อสร้าง ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ค้าขาย หรือ ทำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้การรับจ้างดังกล่าวจะทำในถิ่นที่อยู่อาศัยของตน หรือมีการอพยพชั่วคราวจากถิ่นพำนักที่ตนอาศัยอยู่ไปอยู่บริเวณที่ตนเองอพยพไปทำงาน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะทำงานเฉลี่ยวันละ 7-9 ชั่วโมงต่อวัน ทั้งนี้ในฤดูกาลเพาะปลูกและฤดูกาลเก็บเกี่ยว แรงงานภาคเกษตรจะใช้เวลาส่วนมากในแต่ละวันในการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ทันต่อฤดูกาลผลิตและฤดูกาลเก็บเกี่ยว แต่หลังจากหมดฤดูเพาะปลูกแล้ว แรงงานภาคเกษตรจะใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมงต่อวันในการดูแลพืชที่ตนเองปลูกไว้ ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรอาจมีการจ้างแรงงานคนหรือจ้างเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาช่วยในการทำงานในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งนี้แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่จำนวน 259 คน หรือร้อยละ 64.75 มีช่วงเวลาวางจากงานในภาคการเกษตรประมาณ ปีละไม่เกิน 1 เดือน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงรอยต่อระหว่างฤดูกาลเพาะปลูกข้าวนาปีและนาปรัง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับหรือมีสวัสดิการในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยสวัสดิการชุมชนที่ตนเองได้รับส่วนใหญ่จะรับหรือเข้าร่วม คือ กองทุนฌาปนกิจ กองทุนออมทรัพย์วันละบาท หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค) การส่งเสริมสุขภาพประชาชน/จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่รักษาฟรี เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยยังชีพสำหรับผู้พิการ การฝึกอบรมอาชีพจากเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ และพัฒนาชุมชนรวมถึงได้รับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ แหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการเพาะปลูก ไฟฟ้าและน้ำประปา ถนนหนทางสำหรับการเดินทาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 381 คน หรือร้อยละ 95.25 ไม่พอใจกับสวัสดิการที่ได้รับ เนื่องจากสิทธิประโยชน์น้อยเกินไป

สำหรับสิทธิประโยชน์มาตรา 40 ที่สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานได้จัดให้มีขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ อาทิ แรงงานนอกระบบได้เข้าร่วมนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนถึง 237 คน หรือร้อยละ 59.20 ไม่รู้จักและไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์มาตรา 40 โดยกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ถึงโครงการดังกล่าว ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลนั้นพบว่าทางสำนักงานประกันสังคมได้ออกโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ถึงสิทธิประโยชน์มาตรา 40 และเผยแพร่ผ่านองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแรงงานภาคเกษตรยังคงมีปัญหาในการทำความเข้าใจถึงข้อมูลในแผนประชาสัมพันธ์ดังกล่าว อีกทั้งไม่ให้ความสนใจกับป้ายประกาศที่ติดประชาสัมพันธ์ไว้ ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรไม่สนใจในการเข้าร่วมสิทธิประโยชน์มาตรา 40 ที่สำนักงานประกันสังคมจัดขึ้น ซึ่งแตกต่างกับผู้ประกอบการเอกชนด้านประกันชีวิตและประกันภัย ที่มีการส่งตัวแทนไปให้ความรู้ สิทธิประโยชน์ และเชิญชวนให้แรงงานภาคเกษตรเข้าร่วมโครงการประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุถึงในพื้นที่ ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรส่วนหนึ่งเข้าร่วมโครงการประกันชีวิตและโครงการประกันอุบัติเหตุกับผู้ประกอบการเอกชนมากกว่า

นอกจากนี้ความซ้ำซ้อนกันเรื่องของสิทธิประโยชน์มาตรา 40 กับสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐาน อาทิ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเบี้ยยังชีพคนพิการ ซึ่งเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่ประชาชนผู้ถือสัญชาติไทยทุกคนจะได้รับ ยังไม่มีความน่าสนใจพอที่จะดึงดูดให้แรงงานภาคเกษตรเข้าร่วมสิทธิประโยชน์ดังกล่าว และสิทธิประโยชน์ต่างๆที่สิทธิประโยชน์มาตรา 40 ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการยังได้น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่แรงงานภาคเกษตรต้องจ่ายเงินสมทบในแต่ละเดือน

สำหรับขั้นตอนในการสมัครและการชำระเบี้ยของสิทธิประโยชน์มาตรา 40 ยังมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและเสียเวลา เนื่องจากการสมัครและการจ่ายเงินสมทบรายเดือนยังต้องไปจ่ายที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัด

ซึ่งห่างไกลจากถิ่นพำนักของแรงงานภาคเกษตร ถึงแม้ว่าจะสามารถชำระเงินผ่านการหักบัญชีธนาคาร หรือ การชำระค่าเบี้ยผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสของร้านสะดวกซื้อ อาทิ ร้าน 7-Eleven ได้แต่ก็มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่ แรงงานภาคเกษตรต้องแบกรับค่าบริการที่ธนาคารหรือร้านสะดวกซื้อเรียกเก็บเพิ่ม

ในส่วนของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชานา โดยกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็น ผู้ดำเนินการหลักนั้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน หรือร้อยละ 62.00 ทราบข่าวการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ ชานาจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสภาแรงงานภาคเกษตรประจำจังหวัด แต่แรงงานภาคเกษตร จำนวนถึง 295 คน หรือร้อยละ 73.75 ไม่ต้องการเข้าร่วมกองทุนฯ ดังกล่าว โดยมีสาเหตุที่สำคัญคือ มีการออมทรัพย์กับกองทุนต่างๆและสถาบันทางการเงินของเอกชน ไม่มีความสามารถที่จะส่งเงินสมทบ ได้ตลอดโครงการ กองทุนดังกล่าวยังไม่มีหลักการและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนพอที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และไม่มีเชื่อมั่นว่ากองทุนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จริง

ในด้านของกองทุนการออมแห่งชาติ ที่กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานหลัก มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ ประชาชนชาวไทยออมเงินไว้เป็นหลักประกันในการดำรงชีวิตในวัยชรา นั้น แรงงานภาคเกษตรจำนวน 332 คน หรือร้อยละ 83.00 เคยได้ยินการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวจากสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์ และมี แรงงานภาคเกษตรจำนวน 263 คน หรือร้อยละ 65.75 ที่ต้องการจะเข้าร่วมกองทุนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แรงงานภาคเกษตรที่ไม่ต้องการจะเข้าร่วมกองทุนนี้ เนื่องจากได้มีการออมเงินไว้กับสถาบันการเงินของ รัฐบาลและเอกชน มีการทำประกันประเภทต่างๆ ซึ่งให้ผลตอบแทนในระยะยาว อีกทั้งประเด็นที่สำคัญ คือ ความไม่เชื่อมั่นต่อนโยบายของรัฐบาลว่ากองทุนการออมแห่งชาติจะเกิดขึ้นได้จริง

ในด้านของการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้กับแรงงานภาคเกษตรนั้น แรงงานภาคเกษตร ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ หน่วยงานของรัฐบาลควรจัดสรรสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ อาทิ การฝึกอบรมความรู้ความสามารถให้กับแรงงานภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง จัดสรรที่ดินทำกิน เงินทุน หรือวัสดุ ต้นทุนในการผลิตให้กับแรงงานภาคเกษตร อีกทั้งจัดสวัสดิการทางสังคมต่างๆ ให้เท่าเทียมกับอาชีพอื่นๆ อาทิ มีกองทุนสวัสดิการเลี้ยงชีพยามชรา มีเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเบี้ยยังชีพคนพิการที่เหมาะสมกับค่าครองชีพใน ปัจจุบันและอัตราเงินเฟ้อ ทั้งนี้หากต้องมีการจ่ายเบี้ย การจ่ายเบี้ยในแต่ละครั้งต้องไม่สูงจนเกินไปเนื่องจาก แรงงานภาคเกษตรมีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละฤดูกาลผลิต อีกทั้งขั้นตอนและกระบวนการในการเข้ากองทุน หรือสวัสดิการต่างๆ ต้องไม่ยุ่งยาก สะดวก และรวดเร็ว อีกทั้งกฎเกณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ ต้องมี ความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน

ในส่วนของความช่วยเหลือที่แรงงานภาคเกษตรกลุ่มตัวอย่างต้องการจะได้รับจากภาครัฐบาลและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การเพิ่มค่าจ้าง/เพิ่มรายได้ ควบคุมราคาวัสดุต้นทุนการผลิตชนิดต่างๆ และ ให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพแก่แรงงานภาคเกษตร

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะในการจัดการเชิงปฏิบัติ

1) ในการประชาสัมพันธ์กองทุน/กิจกรรม/หรือสวัสดิการต่างๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งบุคลากรลงพื้นที่เข้าหากลุ่มเป้าหมาย มากกว่าที่จะใช้การประชาสัมพันธ์

ผ่านสื่อ อาทิ แผ่นพับ หรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์และช่วงเวลาในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต้องไม่อยู่ในฤดูกาลเพาะปลูกและฤดูกาลเก็บเกี่ยว

2) ในการประชาสัมพันธ์ ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และควรเป็นการปฏิสัมพันธ์ลักษณะ Two Way Communication

3) ขั้นตอน/กระบวนการเข้าร่วมในกองทุน/กิจกรรม/สวัสดิการต่างๆ ควรกระทำให้ง่าย กระชับ ไม่เสียเวลา และไม่ควรมีค่าใช้จ่ายที่สูง เนื่องจากแรงงานภาคเกษตรมีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละฤดูกาลผลิต

4) ควรมีการศึกษาถึงสิทธิประโยชน์ของกองทุน/สวัสดิการทางสังคมที่มีอยู่ก่อน เพื่อไม่ให้สิทธิประโยชน์ซ้ำซ้อนกับสิทธิประโยชน์ที่มีก่อนหน้านี้

5) การรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์หมู่บ้าน/ชุมชนของแรงงานภาคเกษตรในท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตมีความจำเป็นและมีความสำคัญ หน่วยงานภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินการของสหกรณ์ชุมชน

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการเชิงนโยบาย

1) สวัสดิการทางสังคม อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือ เบี้ยยังชีพผู้พิการ เป็นต้น ควรมีอัตราที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบันและภาวะเงินเฟ้อ รวมถึงสภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2) สิทธิประโยชน์ประกันสังคมมาตรา 40 ที่จัดให้แรงงานอิสระและแรงงานนอกระบบ ควรมีความใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกับผู้ประกันตนมาตรา 33

3) สวัสดิการทางสังคมที่จัดให้ประชาชนผู้ถือสัญชาติไทยควรมีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกช่วงอายุ อีกทั้งไม่ควรที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือค่าบริการเพิ่มเติม

4) สวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอาชีวอนามัย ควรที่จะปรับเปลี่ยนให้มีการบูรณาการเชิงรุก อาทิ การตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจโรคที่เกิดจากการทำงาน อาทิ การได้รับสารพิษสะสมจากการทำการเกษตร เป็นต้น มากกว่าที่จะเน้นการแก้ไขปัญหาและการรักษาเพียงอย่างเดียว

5) การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมถึงปัจจัยในการผลิตด้านการเกษตร อาทิ คลองชลประทานเพื่อการเกษตร หรือ การจัดสรรที่ดินทำกินให้กับเกษตรกร เป็นสิ่งที่รัฐบาลควรให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ กับแรงงานภาคเกษตร

6) การพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านการตลาด การพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ เป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับการจัดสรรสวัสดิการทางสังคมให้กับประชาชน

7) การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC จะส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรไทย การจัดสวัสดิการทางสังคมจะต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิด้านมนุษยธรรมของแรงงานต่างด้าวที่มีการอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วย

8) การจัดสวัสดิการทางสังคมจะต้องคำนึงถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนชาวไทยด้วย

9) รูปแบบของสวัสดิการสังคมควรมีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หลักศาสนา ของแต่ละชุมชนในแต่ละพื้นที่

10) ควรมีการสนับสนุนสวัสดิการท้องถิ่น ที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือที่ผ่านความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี บนรากฐานของความเอื้ออาทรและวัฒนธรรมเกื้อกูลกันในชุมชน อาทิ การลงแขกในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำบุญสลากภัตทานทอดในท้องถิ่นภาคเหนือ การทำทานชะกาดในชุมชนมุสลิม หรือ ประเพณีเทกระจาดในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน

11) การจัดสวัสดิการทางสังคมต้องมีความโปร่งใส เท่าเทียม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถ ตรวจสอบขั้นตอนและกระบวนการจัดการได้ทุกขั้นตอน

บรรณานุกรม

- กระแสนบุญ ดอกบัว. 2554. **รูปแบบการจัดสวัสดิการชราภาพเกษตรอินทรีย์พื้นที่อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2547. **6 ปีทองโค้งสุดท้ายของโอกาสการแข่งขันทางเศรษฐกิจ: ผลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมลและคณะ. 2550. **แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2551. **"สัดส่วนผู้มีงานทำใน Informal Sector" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "ทางรอดประเทศไทย" (ครั้งที่ 1)**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547. **ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ**. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานประกันสังคม. 2548. **ความคุ้มครองทางสังคมของแรงงานนอกระบบ**. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2554. **สรุปผลการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2554**. เอกสารอัดสำเนา.
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์. 2555. "หมอมหวน ผู้ให้กำเนิดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า" สารคดี. ปีที่ 28 ฉบับที่ 332 ตุลาคม 2555.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2555. **การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ความคืบหน้าการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.). 2554, 2 กุมภาพันธ์. **ข่าวกระทรวงการคลัง**, จาก <http://www.mof.go.th/News2011/008.pdf>. (วันที่สืบค้นข้อมูล : 10 กุมภาพันธ์ 2557).
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และชเนตตี มิลินทางกูร. 2551. **ผู้สูงอายุ**. http://www.cps.chula.ac.th/research_division/article_ageing/ageing_001.html (วันที่สืบค้นข้อมูล : 23 กันยายน 2553).
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2554. **การเข้าถึงสวัสดิการสังคมของเกษตรกร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. **กรอบยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. 2553. **กองทุนการออมแห่งชาติ: ทางรอดระบบสวัสดิการไทย**. <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/> (วันที่สืบค้นข้อมูลค้น :

บรรณานุกรม (ต่อ)

21 กันยายน 2553).

Note-1125 (นามแฝง). 2554. **กฎหมายธุรกิจ: วิเคราะห์ปัญหาการขาดสวัสดิการของแรงงานเกษตรในประเทศไทย**. http://note-1125.blogspot.com/2011/02/blog-post_3048.html (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2557).

Thurstone.L.L.1967. "Attitude can be measured". In M.Fishbein (ed.). **Attitude Theory and Measurement**. New York. John Wiley & Sons.

Yamane.T.1973. **Statistical: AN Introductory Analysis**. Tokyo. Harper International.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง โครงการศึกษาการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตร

ผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โปรดแสดงเครื่องหมาย ✓ และเติมคำลงในช่องว่าง

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
3. เพศ () 1.ชาย () 2. หญิง
4. อายุ.....ปี () 1. ต่ำกว่า 30 ปี () 2. 30-39 ปี () 3. 40-49 ปี () 4. 50-59 ปี () 60 ปีขึ้นไป
5. สถานภาพการสมรส () 1. สมรส () 2. โสด () 3. หย่า/แยกกันอยู่ () 4. ม่าย
6. ระดับการศึกษา
() 1. ประถมศึกษาตอนต้น () 2. ประถมศึกษาตอนปลาย () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย () 5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า () 6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
() 7. อื่นๆ (ระบุ).....
7. ระยะเวลาที่ทำการเกษตรมาแล้ว.....ปี
() 1. 1-10 ปี () 2. 11-20 ปี () 3. 21-30 ปี () 4. 30 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร

2.1 สภาพทั่วไป 2.1.1. พื้นที่ถือครองทั้งหมดไร่

- () 1. 1-10 ไร่ () 2. 11-20 ไร่ () 3. 21-50 ไร่ () 4. 51-100 ไร่ () 5. 100 ไร่ขึ้นไป

2.1.2 ทำการเกษตรไร่

- () 1. 1-10 ไร่ () 2. 11-20 ไร่ () 3. 21-50 ไร่ () 4. 51-100 ไร่ () 5. 100 ไร่ขึ้นไป

2.1.3 ประเภทของกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินทำการเกษตร

- () 1. ที่ดินของตนเอง จำนวน.....ไร่

- () 1. 1-10 ไร่ () 2. 11-20 ไร่ () 3. 21-50 ไร่ () 4. 51-100 ไร่ () 5. 100 ไร่ขึ้นไป

- () 2. เช่าที่ดินทำการเกษตร จำนวน.....ไร่

- () 1. 1-10 ไร่ () 2. 11-20 ไร่ () 3. 21-50 ไร่ () 4. 51-100 ไร่ () 5. 100 ไร่ขึ้นไป

2.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน

2.1.5 จำนวนสมาชิกที่อายุ 15-64 ปี.....คน

2.1.6 จำนวนสมาชิกผู้มีรายได้.....คน

2.2 โครงสร้างอาชีพและเศรษฐกิจครัวเรือน

อาชีพหลัก

2.2.1. รายได้ในการเกษตร โดยเป็นรายได้หลักจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. การทำนา () 1.1 นาปี () 1.2 นาปรัง
 () 2. เลี้ยงสัตว์ () 2.1 สุกร () 2.2 ไก่ () 2.3 วัว () 2.4 เป็ด () 2.5 กุ้ง
 () 2.6 ปลา () 2.7 อื่นๆ (ระบุ).....
 () 3. การทำสวน () 3.1 ผัก () 3.2 ผลไม้ () 3.3 ยางพารา
 () 3.4 ไม้ดอกไม้ประดับ () 3.5 ปาล์มน้ำมัน
 () 3.6 อื่นๆ (ระบุ).....
 () 4. การทำไร่ () 4.1 อ้อย () 4.2 มันสำปะหลัง () 4.3 สับปะรด
 () 4.4 ข้าวโพด () 4.5 กระเทียม () 4.6 หอมหัวแดง
 () 4.7 ถั่วเหลือง () 4.8 อื่นๆ (ระบุ).....
 () 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

อาชีพรอง

2.2 2. รายได้นอกการเกษตร โดยเป็นรายได้รองจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. รับจ้างในภาคเกษตร () 1.1 รับจ้างในไร่นา () 1.2 รับจ้างทั่วไป
 () 1.3 อื่นๆ (ระบุ).....
 () 2. รับจ้างนอกภาคเกษตร () 2.1 รับจ้างทั่วไป
 () 2.2 โรงงานอุตสาหกรรม/แปรรูป
 () 2.3 ขายของ () 2.4 อื่นๆ (ระบุ).....
 () 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.2.3. รายได้สุทธิครัวเรือน (บาท/ต่อเดือน) (จากอาชีพหลักและอาชีพรอง)

- () 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท () 2. 5,001-10,000 บาท
 () 3. 10,001-15,000 บาท () 4. 15,001-20,000 บาท () 5. มากกว่า 20,000 บาท
 () 6. ไม่แน่นอน

2.3 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (บาท/เดือน)

- () 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท () 2. 5,001-10,000 บาท () 3. 10,001-15,000 บาท
 () 4. 15,001-20,000 บาท () 5. มากกว่า 20,000 บาท () 6. ไม่แน่นอน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัญหาแรงงานเกษตร

3.1 ท่านทำงานวันละชั่วโมง

3.2 ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านมีช่วงว่างงานคิดเป็น เดือน

3.3 ท่านต้องการความช่วยเหลือจากรัฐมากที่สุดในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 3.3.1 เพิ่มค่าจ้าง/รายได้
- () 3.3.2 ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในด้านการผลิต
- () 3.3.3 ให้ความรู้ พัฒนาฝีมือ และทักษะด้านอาชีพ
- () 3.3.4 ตั้งศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงาน
- () 3.3.5 สร้างกลไกตลาดหรือตลาดสินค้าทางการเกษตร/ผู้ประกอบการรายย่อย
- () 3.3.6 ตั้งกองทุนดอกเบี้ยต่ำให้ผู้ขาดแคลนเงินทุน/ภาระหนี้สิน
- () 3.3.7 อื่น ๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 4 ด้านสวัสดิการ

4.1 สวัสดิการที่เกษตรกรได้รับในพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- () 2. ไฟฟ้าและน้ำประปาเพื่อการเกษตร
- () 3. ถนนเพื่อการขนส่งสินค้าเกษตร
- () 4. โทรศัพท์สาธารณะ
- () 5. การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพการเกษตร
- () 6. การฝึกอบรมเรื่องสิทธิเกษตรกร
- () 7. การทำท่อระบายน้ำเสีย ขุดลอกคลอง
- () 8. การกำจัดของเสีย ขยะ จากการทำการเกษตร
- () 9. กองทุนฌาปนกิจ
- () 10. กองทุนดอกเบี้ยต่ำให้ผู้ขาดแคลนเงินทุน/ภาระหนี้สิน
- () 11. สวัสดิการผู้สูงอายุ
- () 12. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน/อบรมเยาวชนตำบล
- () 13. ศูนย์รวบรวมข้อมูลเรื่องร้องทุกข์
- () 14. ศูนย์ดำรงธรรม หรือศูนย์ยุติธรรมประจำตำบล
- () 15. ศูนย์เรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน
- () 16. ศูนย์ข้อมูลแรงงาน/ศูนย์จัดหางานประจำตำบล
- () 17. ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงาน เช่น เครื่องเก็บเกี่ยวผลผลิต รถไถพรวนดิน ฯลฯ
- () 18. ห้องสมุดประจำตำบล/พิพิธภัณฑ์ประจำตำบล
- () 19. หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย
- () 20. ศาลาประชาคมประจำตำบล
- () 21. ร้านค้าชุมชน/กลุ่มออมทรัพย์
- () 22. ส่งเสริมสุขภาพประชาชน/จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่รักษาฟรี
- () 23. รถดับเพลิง

- () 24. รถตัดหญ้าเพื่อกำจัดวัชพืช
- () 25. สวัสดิการด้านการขนส่ง เช่น บริการรถยนต์และผู้ขับรถยนต์ในการขนส่งผลผลิต
- () 26. การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา เป็นต้น
- () 27. การช่วยเหลือกันด้านแรงงาน เช่น การลงแขก การเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น
- () 28. อื่น ๆ (ระบุ).....

4.2 ทราบถึงสิทธิประโยชน์ประกันสังคมมาตรา 40 ระบบสมัครใจหรือไม่

- () 4.2.1 ทราบจาก
 - (1) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (2) จัดหางานจังหวัด
 - (3) องค์การบริหารส่วนตำบล (4) สภาเกษตรกร (5) สำนักงานส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
 - (6) อื่น ๆ ระบุ.....
- () 4.2.2 ไม่ทราบเพราะ
 - (1) ไม่มีหน่วยงานของทางราชการ/เอกชนเข้ามาให้ข้อมูล/สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ
 - (2) ไม่สนใจที่จะทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคมเพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์
 - (3) อื่นๆ (ระบุ).....

4.3 ท่านต้องการเข้าสู่ระบบประกันสังคมหรือไม่

- () 4.3.1 ต้องการ เพราะ () 1. ต้องการมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น
 - () 2. ต้องการได้รับการคุ้มครองมากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน
 - () 3. ต้องการได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกันกับแรงงานอาชีพอื่น
 - () 4. สามารถจ่ายเงินเข้าร่วมโครงการได้เพราะมีรายได้เพียงพอ
 - () 5. อื่น ๆ (ระบุ).....
- () 4.3.2 หากท่านต้องการเข้าร่วมประกันสังคมมาตรา 40 ระบบสมัครใจ ท่านเข้าร่วมในลักษณะใด
 - () 1. จ่ายเงินสมทบ 100 บาท/เดือน โดยรัฐร่วมจ่าย 30 บาทต่อเดือน ออกเอง 70 บาทต่อเดือน
ได้รับสิทธิประโยชน์ 3 กรณี คือ เจ็บป่วย ทูพพลภาพ และเสียชีวิต
 - () 2. จ่ายเงินสมทบ 150 บาท/เดือน โดยรัฐร่วมจ่าย 50 บาทต่อเดือน ออกเอง 100 บาทต่อเดือน
ได้รับสิทธิประโยชน์ 4 กรณี คือ เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิต และบำเหน็จชราภาพ
- () 4.3.3 ไม่ต้องการเพราะ () 1. ใช้บริการ 30 บาทรักษาโรคและติดอยู่แล้ว สะดวก
 - () 2. ไม่มีเงินเหลือเก็บพอที่จะจ่ายเข้าระบบประกันสังคมได้ทุกเดือน
 - () 3. ไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ว่าจะได้รับอะไรบ้างจากการเข้าสู่ระบบ
 - () 4. เห็นว่าระบบหลักประกันสุขภาพ/สวัสดิการชุมชน/สังคมที่มีอยู่ดีแล้ว
 - () 5. เห็นว่าสิทธิประโยชน์ที่ได้รับมีน้อย
 - () 6. เห็นว่าเป็นการจ่ายเงินซ้ำซ้อนกับภาษีที่ต้องเสีย และเข้าร่วมเงินออม

กองทุนออมทรัพย์หรือสวัสดิการชุมชนในหมู่บ้านแล้ว

() 7. ไม่มีข้อมูล/ตัดสินใจไม่ได้

() 8. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.3.4 อยู่ในระบบประกันสังคม (มาตรา 40) () 1. รูปแบบที่ 1 (สมทบ 100 บาท)

() 2. รูปแบบที่ 2 (สมทบ 150 บาท)

() 4.3.5 อยู่ในระบบประกันสังคมมาตรา 39

4.4 ท่านได้รับบริการด้านสวัสดิการชุมชน/สังคมในพื้นที่หรือไม่

() 4.4.1 ได้รับ ระบุประเภทสวัสดิการชุมชน/สังคมที่ได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. กองทุนฌาปนกิจ

() 2. กองทุนออมทรัพย์วันละ 1 บาท

() 3. หลักประกันสุขภาพ (30 บาทรักษาทุกโรค)

() 4. เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

() 5. เบี้ยยังชีพคนพิการ

() 6. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.4.2 ไม่ได้รับ เพราะ.....

4.5 หากได้รับสวัสดิการชุมชน/สวัสดิการสังคมดังที่ระบุ ท่านมีความพอใจในสวัสดิการที่ได้รับหรือไม่

() 4.5.1 พอใจ เพราะ () 1. ตรงกับความต้องการของตนเอง

() 2. เงินสมทบไม่มากพอจ่ายได้

() 3. เป็นสวัสดิการที่เพื่อนบ้านเข้าร่วมเป็นส่วนใหญ่

() 4. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.5.2 ไม่พอใจ เพราะ () 1. ไม่ตรงกับความต้องการของตนเอง

() 2. ไม่มีเงินจ่ายสมทบกองทุนต่างๆ

() 3. ไม่มีประโยชน์หรือได้รับประโยชน์น้อย

() 4. อื่นๆ (ระบุ).....

4.6 ท่านเคยได้รับข่าวสารหรือทราบถึงการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนหรือไม่

() 4.6.1 เคย ระบุแหล่งข้อมูลที่ได้รับ

() 1. สภาเกษตรกร () 2. สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ

() 3. เพื่อนบ้าน () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.6.2 ไม่เคย เพราะ

() 1. ไม่มีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนมาให้ความรู้ในเรื่องกองทุนดังกล่าว

() 2. ไม่คิดว่ากองทุนนี้จะก่อตั้งสำเร็จเพราะมีการริเริ่มมานานแล้ว แต่ยังไม่

ดำเนินการจริงจัง ไม่เป็นที่กล่าวถึงในกลุ่มชุมชน

() 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

4.7 หากมีการประกาศใช้กองทุนสวัสดิการชานาท่านจะเข้าร่วมหรือไม่

- () 4.7.1 เข้าร่วม เพราะ () 1. มีหลักประกันชีวิตหรือเงินใช้ในยามชราภาพ
 () 2. ครอบครัวมีเงินใช้ในกรณีให้หัวหน้าครัวเรือนเสียชีวิต
 () 3. เป็นการออมทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนดี มีรัฐออกสมทบในอัตราที่เหมาะสม
 () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.7.2 ไม่เข้าร่วมเพราะ

- () 1. มีการออมทรัพย์ยามชราภาพกับโครงการอื่นๆ แล้ว เช่น ประกันชีวิต กองทุน ออมทรัพย์วันละบาท
 () 2. ท่านคิดว่าผลตอบแทนที่จะได้รับจากเงินออมที่มีอยู่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ในยามชราภาพแล้ว ไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมกับโครงการออมทรัพย์อื่นๆ อีก
 () 3. อัตราเงินสมทบสูง ทำให้ไม่มีเงินร่วมสมทบ
 () 4. เป็นสมาชิกหลายกองทุน/หลายหน่วยงานแล้ว
 () 5. อื่นๆ (ระบุ).....

4.8 หากท่านต้องการเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชานาท่านสามารถจ่ายเงินสะสมได้ปีละ

- () 1. 1,000 บาท () 2. 1,500 บาท () 3. 2,000 บาท
 () 4. 2,500 บาท () 5. 3,000 บาท () 6. 3,500 บาท
 () 7. 4,000 บาท () 8. 4,500 บาท () 9. 5,000 บาท
 () 10. อื่นๆ (ระบุ).....

4.9 ท่านเคยได้รับข่าวสารหรือทราบถึงการก่อตั้งกองทุนการออมแห่งชาติหรือไม่

- () 4.9.1 เคย ระบุแหล่งข้อมูลที่ได้รับ
- () 1. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด
 () 2. สำนักงานประกันสังคมจังหวัด
 () 3. องค์การบริหารส่วนตำบล
 () 4. เทศบาล
 () 5. สำนักงานส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
 () 6. สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ
 () 7. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 () 8. สำนักงานพัฒนาชุมชน
 () 9. กระทรวงสาธารณสุข () 10. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4.9.2 ไม่เคยเพราะ

- () 1. ไม่มีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนมาให้ความรู้ในเรื่องกองทุนดังกล่าว
 () 2. ไม่เคยได้ยินชื่อกองทุนนี้มาก่อน
 () 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

4.10 หากมีการประกาศใช้กองทุนการออมแห่งชาติท่านจะเข้าร่วมหรือไม่

- () 4.10.1 เข้าร่วม เพราะ () 1. มีหลักประกันชีวิตหรือเงินใช้ในยามชราภาพ
 () 2. ครอบครัวมีเงินใช้ในกรณีหัวหน้าครัวเรือนเสียชีวิต
 () 3. เป็นการออมทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนดี มีรัฐออกสมทบในอัตราที่เหมาะสม
 () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

- () 4.10.2 ไม่เข้าร่วมเพราะ () 1. มีการออมทรัพย์ยามชราภาพอื่นๆ แล้ว เช่น ประกันชีวิต กองทุนออมทรัพย์วันละบาท
 () 2. ท่านคิดว่าผลตอบแทนที่จะได้รับจากเงินออมที่มีอยู่เพียงพอต่อ การใช้จ่ายในยามชราภาพแล้ว
 () 3. อัตราเงินสมทบสูง ทำให้ไม่มีเงินร่วมสมทบ
 () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

4.11 หากท่านเข้าร่วมท่านสามารถจ่ายเงินสะสมได้ปีละ

- () 1. 3,000 บาท () 2. 4,800 บาท () 3. 6,000 บาท () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการคุ้มครองแรงงานและจัดสวัสดิการ

ในแต่ละข้อมีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โปรดทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่เป็นความจริงและเหมาะสมกับตัวท่านเพียงระดับเดียวต่อหนึ่งข้อ

กรุณาตอบทุกข้อ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นๆ ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นๆ ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมาก
ไม่แน่ใจ	หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นๆ ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงหรือไม่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นๆ ไม่ค่อยถูกต้องตรงกับความเป็นจริงเท่าใดนัก
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นๆ ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5.1 ด้านมาตรฐานการทำงาน					
1. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง					
2. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการคุ้มครองให้มีความมั่นคงในการทำงาน โดยการมีกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนทดแทนในกรณีประสบอันตรายจากการทำงาน เป็นต้น					
3. แรงงานภาคเกษตรควรได้รับการจ้างงานที่เป็นธรรม เช่น เกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญา ควรมีสัญญาที่เป็นธรรมหรือบริษัทผู้เข้าร่วมไม่เอาเปรียบเกษตรกร					
4. แรงงานภาคเกษตรควรมีความปลอดภัยในการทำงาน เช่น มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงาน					
5. แรงงานภาคเกษตรควรรวมกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทคู่สัญญา					
6. ควรมีการส่งเสริมการใช้สารชีวภาพแทนสารเคมี เพื่อความปลอดภัยในการทำงานภาคเกษตร					
5.2 ด้านการประกันสังคม					
1. ท่านเห็นว่าควรขยายขอบเขตการคุ้มครองและประกันสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตรให้ครบทั้ง 7 กรณี เหมือนแรงงานในระบบที่ประกันสังคม ตามมาตรา 33 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และการว่างงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในสังคม					
2. ท่านเห็นว่าการเข้าสู่ระบบประกันสังคมตามความสมัครใจ ตามมาตรา 40 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย ทูพพลภาพ และชราภาพ โดยจ่ายเดือนละ 150 บาท มีความเหมาะสมแล้ว					
3. ท่านต้องการเข้าสู่ระบบประกันสังคมให้แก่แรงงานภาคเกษตรตามความสมัครใจ ตามมาตรา 40 คือ กรณีเจ็บป่วย ตาย และทูพพลภาพ โดยจ่ายเดือนละ 100 บาท มีความเหมาะสมแล้ว					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
4. ระบบการจ่ายเงินสมทบควรเป็นแบบบังคับ โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่าย คือ ภาครัฐ เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอัตราที่เหมาะสมตามความสามารถในการจ่ายของเกษตรกรในแต่ละกิจการเกษตร					
5. ท่านเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการประกันสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน					
6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกันสังคมที่เพียงพอต่อการตัดสินใจเข้าร่วมในระบบประกันสังคม					
7. ท่านเห็นว่าการเข้าร่วมในระบบประกันสังคม ทำให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเกษตรต่อไป					
8. ท่านมีความต้องการเข้าร่วมในระบบประกันสังคมแต่ไม่ทราบวิธีการสมัคร หรือวิธีการปฏิบัติให้เข้าสู่ระบบการประกันสังคมได้					
9. ท่านไม่สนใจเข้าร่วมในระบบประกันสังคม เนื่องจากไม่มีเงินเหลือพอที่จะจ่ายเงินสมทบได้ทุกเดือน					
10. การประกันสังคมสำหรับแรงงานภาคเกษตรควรใช้ระบบการสมัครใจเนื่องจากแรงงานภาคเกษตรมีรายได้ต่ำไม่แน่นอน ทำให้จ่ายเงินสมทบได้ทุกเดือนเพียงบางคนเท่านั้น					
5.3 ด้านสวัสดิการสังคม/สวัสดิการชุมชน					
1. ท่านเห็นว่าหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือบัตรทอง หรือ 30 บาทรักษาทุกคนมีความเหมาะสมและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด					
2. ท่านคิดว่าจะใช้บัตรทองเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่ระบบสวัสดิการสังคมอื่นๆ เช่น ระบบประกันสังคม เพราะมีความสะดวก ใช้ประโยชน์ได้ง่ายที่สุด สามารถใช้บริการได้จากสถานีนอมนามัย และโรงพยาบาลใกล้บ้าน					
3. ท่านคิดว่าสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ เช่น กองทุนออมทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจ ฯลฯ ควรมีการจัดทำทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมที่จัดโดยชุมชน เพื่อคนในชุมชน โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกหรือภาครัฐ					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
4. ท่านคิดว่าการมีสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย อาทิ กองทุนประกันสังคม หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ได้รับผลประโยชน์ มีหลักประกันทางสังคมและความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น					
5.4 ด้านกองทุนสวัสดิการชรา/กองทุนการออมแห่งชาติ					
1. ท่านต้องการเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชราชรามากกว่ากองทุนอื่น เพราะเป็นชรา และเห็นว่าจะได้รับผลประโยชน์มากที่สุด					
2. ท่านต้องการเข้าร่วมกองทุนการออมแห่งชาติมากกว่ากองทุนอื่นเพราะเป็นกองทุนการออมที่ใหญ่และครอบคลุมถึงแรงงานภาคเกษตร รวมทั้งได้รับผลประโยชน์มากที่สุด					
3. ท่านเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชราและกองทุนการออมแห่งชาติเป็นกองทุนที่เข้าซ้อนกับกองทุนที่มีอยู่					
4. ท่านเห็นว่ากองทุนทั้งสองกองทุนต้องจ่ายเงินสมทบในอัตราที่สูงเกินความสามารถในการจ่ายของท่าน					
5.5 ด้านความสามารถในการหารายได้และความมั่นคงของรายได้					
1. รายได้จากการทำงานของท่านมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามประสบการณ์การทำงาน					
2. เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ท่านสามารถแก้ปัญหาและทำงานในภาคเกษตรต่อไปได้โดยไม่มีผลกระทบมากนัก					
3. ท่านเห็นว่าทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และไม่มีเงินออม					
4. ท่านเห็นว่างานที่ทำอยู่ไม่มีความมั่นคงด้านรายได้ และสวัสดิการ อีกทั้งยังเป็นงานที่หนัก จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานทำงานในภาคเกษตรต่อไป					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5.6 ด้านความพึงพอใจในการทำงาน					
1. ท่านพึงพอใจทำการเกษตรต่อไปจนกว่าจะทำไมไหว					
2. ท่านมีความภาคภูมิใจในการทำงานและได้ทำงานที่ตนเองชอบ					
3. ท่านคิดจะเปลี่ยนไปทำงานอื่นที่ไม่ใช่งานในภาคเกษตร เพราะ มีรายได้และสวัสดิการดีกว่า					

